

Pahuus kulje kanssani

**Miten pahuutta on kuvattu populaarikulttuurissa,
tapaustutkimuksena Twin Peaks**

Kandidaatin opinnäyte, 2013 - 2014

Tekijä: Neonilla Narjus

Opponentti: Iida Nissinen

Ohjaajat: Minna Haveri, Riikka Haapalainen

Tekijä Neonilla Narjus

Työn nimi Pahuus kulje kanssani : Miten pahuutta on kuvattu populaarikulttuurissa, tapaustutkimuksena Twin Peaks

Laitos Taiteen laitos

Koulutusohjelma Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma

Vuosi 2014

Sivumäärä 57

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Tutkielma tarkastelee Twin Peaks -tv-sarjan kautta, miten pahuutta on kuvattu populaarikulttuurissa. Tarkoituksena on kartoittaa, minkälaisia pahuuden ilmenemismuotoja tv-sarjasta löytyy ja miten ne keskustelevat populaarikulttuurin sekä pahuustematiikasta ja -estetiikasta tehtyjen tutkimusten kanssa. Päättökysymys on *miksi pahuus viehättää populaarikulttuurissa*.

Kandidaatintyön aineistona toimii David Lynchin ja Mark Frostin luoman Twin Peaks -tv-sarjan kaikki 30 jaksoa. Tutkielma on toteutettu aineistolähtöisesti tv-sarja-analyysin muodossa. Tutkija on teemoitellut Twin Peaksissa kuvattua pahuutta sen erilaisten ilmenemismuotojen mukaan. Teemoitteluvaiheessa intuitio ja aineistolähtöisyys ovat erityisen olennaisessa osassa, etteivät tutkijan tulkinnot värity liikaa toisten tutkijoiden ajatuksista.

Tuloksena Twin Peaksista jaoteltiin kolme pahuuden ilmenemismuotoa: pahuus teoissa, henkilöitynyt paha ja metaforinen paha. Teema *pahuus teoissa* pitää sisällään henkisen- ja fyysisen väkivallan sekä murhan alateemat. *Henkilöitynyt paha* esittelee kolme eri tyyppistä pahuushahmoa: yliluonnollisen sadistisen demonin, vallan ja rahan korruptoiman liikemiehen sekä arvaamattoman psykopaatin. *Metaforinen paha* painottuu vertauskuvalliseen pahuuden kuvaamiseen ja sen alakategorioita ovat pahan airueina toimivat pöllöt, pahuuden tyyssija Musta Kilta sekä halua ja vihaa ja yliluonnollisia siirtymiä kuvaava tuli.

Tutkielma yhdistää Twin Peaksistä tehtyjä havaintoja osaksi laajempaa populaarikulttuurin kenttää. Tutkielma erotelee, millaista on Twin Peaksille ominaislaatuinen pahuus - miten se eroaa muista pahuutta käsittelevistä televisiosarjoista ja elokuvista. Tutkielma yhdistää myös Twin Peaksista tehtyjä tulkintoja tutkijoiden kirjoituksiin pahuudesta ja populaarikulttuurista. Tutkielma pohtii myös, miksi pahuus on populaarikulttuurissa suosittu aihe ja miksi se myy.

Avainsanat tv-sarja-analyysi, pahuus, populaarikulttuuri, aineistolähtöisyys

Sisällys

1 Johdanto	9
2 Mikä on Twin Peaks?	12
2.1 Juoni	12
3 Toteutus	13
4 Tulokset	14
4.1 Pahuus teoissa	15
Väkivalta	16
Fyysinen väkivalta	16
Henkinen väkivalta	18
Murha	22
4.2 Henkilöitynyt paha	23
Demoninen paha	23
Vallan tuoma paha	28
Hulluuden aiheuttama paha	31
4.3 Metaforinen paha	33
Pöllöt pahan airueina	33
Musta Kilta, pahuuden tyyssija	34
Tuli halun, vihan ja siirtymien kuvaajana	39
5 Pohdinta	43
5.1 Tutkielman tekemisestä	43
5.2 Twin Peaksin erityislaatuinen pahuus	44
5.3 Pahuuden suosion syitä	46
Lähteet	50
Liitteet	56

1 Johdanto

Tutkin, miten pahuutta on kuvattu Twin Peaks tv-sarjassa. Tarkoitukseni on kartoittaa, minkälaisia pahuuden ilmenemismuotoja tv-sarjasta löytyy ja miten ne keskustelevat populaarikulttuurin sekä pahuustematiikasta ja -estetiikasta tehtyjen tutkimusten kanssa.

Oma kiinnostukseni pahuuden kuvaamisen tapoihin alkoi teini-iässä tutustuttuani kauhuelokuviin ja goottiestetiikkaan. Mielenkiintoni pahuuden tematiikkaa kohtaan lisääntyi entisestään vuonna 2012 Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa järjestetyllä Riitta Viran Väkivallan tabu -kurssilla, jossa tutustuttiin väkivaltakuvastoon monista eri näkökulmista. Kurssilla esille nousivat voimakkaasti populaarikulttuurin sisällöt, sillä nykyajan viihdeteollisuus pursuaa erilaisia väkivaltakuvastoja. Tämä herätti minussa kysymyksen siitä, miksi ihmiset haluavat katsoa väkivaltaviihdettä. Koen ihmisten välisen väkivallan kuuluvan osaksi laajempaa teemaa ”pahuus”.

Päätutkimuskysymys opinnäytteessäni on, miksi pahuus viehättää populaarikulttuurissa. Pahuuden ilmenemismuotoja ja symboliikkaa on tutkittu paljon eri aikoina ja eri näkökulmista. Pahuus ei ole yksiselitteinen käsite, mistä syystä määrittelen itse, mitä on (tutkimukseni kannalta olennainen) pahuus ja miten se ilmenee. Pahuus on moraalirelativistinen käsite, mikä Ann Heberleinin mukaan tarkoittaa sitä, että pahuudeksi saatetaan eri kulttuureissa käsittää hyvin erilaisia asioita¹. Tarkastelen pahuutta omasta katsojapositionistani, jonka perusta muodostuu suomalaisen tai laajemmin länsimaisen kulttuuripiirin arvoista ja asenteista. Aineistoni kuvaamaa ja tutkimukseni kannalta kiinnostavaa pahuutta voi luonnehtia konkreettisina vahingoittamaan pyrkivinä tekoina sekä pyrkimyksenä hyötyä toisista henkilöistä välittämättä heille koituvista haitasta. Tutkimaani pahuuteen liittyvä olennaisena osana tahallisuus ja tarkoituksellisuus; vahingossa aiheutettua haittaa ei voi mielestäni yksiselitteisesti kutsua pahuudeksi: pahantekijän täytyy olla tietoinen tekojensa seurauksista ennen kuin tekoja voi pitää puhtaasti pahoina.

Twin Peaks tv-sarja on minulle tuttu pitkältä ajalta. Näin sarjan ensimmäisen kerran 15-vuotiaana, ja se on herättänyt minussa paljon kysymyksiä ensimmäisestä katselukerrasta lähtien. Tv-sarjassa minua kiehtoo vahva yliluonnollinen ulottuvuus sekä satuihin verrattavissa oleva hyvän ja pahan vahva vastakkainasettelu: hyvyys ja pahuus ovat näkyvissä sekä abstraktilla, symbolisella tasolla että henkilöityneenä hyviin ja pahoihin hahmoihin. Twin Peaks on hyvä pahuustutkimuksen

¹ Heberlein 2010, 23.

kohde, sillä sarjan tapahtumat liittyvät alusta loppuun vahingoittaviin tekoihin, pahoihin hahmoihin sekä pahuuden lähteen selvittämiseen.

Pohdin, minkä vuoksi ihmiset haluavat katsoa tv-sarjoja ja elokuvia, joiden hahmot ja tapahtumat ovat toinen toistaan kauheampia, väkivaltaisempia ja moraalittomampia. Käsittelen tutkimuksessani Twin Peaksia esimerkkinä pahuusteemaisesta tv-sarjasta, joka on saavuttanut kulttimaineen. Haluan opinnäytteeni alakysymyksinä pohtia, mikä Twin Peaksissa viehättää. Miksi se kestää aikaa ja herättää tunteita vuodesta toiseen? Onko pahuus niin olennainen osa ihmisluontoa, että sen katsominen koetaan mielekkääksi? Mitä katsoja kokee katsoessaan pahuutta kuvaavaa tv-sarjaa?

Tutkin aihettani aineistolähtöisesti tv-sarja-analyysin keinoin. Aineistoni koostuu yhdysvaltalaisen Twin Peaks -tv-sarjan kaikista 30:stä jaksosta. Katsoessani Twin Peaksia kiinnitän huomiota sarjasta nouseviin pahuutta sisältäviin kohtauksiin, visuaalisiin elementteihin sekä pahoiksi luonnehdittaviin hahmoihin. Tunnistan pahuuden Twin Peaksissa pohtimalla, millaisia vaikuttimia eri tekojen taustalla on, ketkä näitä tekoja tekevät ja mitä muita visuaalisia elementtejä pahuuden ympärille kietoutuu. Jaottelen teemoittelun yhteydessä sarjasta nousevia teemoja erilaisiin pahuuden ilmenemismuotoihin, symboliikkaan ja henkilöityneisiin pahuushahmoihin. Eriteltyäni sarjasta nousevia aiheita ja teemoja en vielä analysoi tarkemmin niiden suhdetta pahuuteen ja sen osa-alueisiin, vaan keskityn kirjaamaan muistiin, millaisia havaintoja olen tv-sarjasta tehnyt.

Aineistolähtöinen tapaustutkimus sopii parhaiten valitsemani aiheen tutkimiseen. Tutkimuksessani analysoin sarjasta nousevia pahuuden ilmenemismuotoja fenomenologisesta näkökulmasta. Keskityn erityisesti erilaisten pahuuden ilmenemismuotojen merkityksiin. Aineistolähtöinen tapaustutkimus on mielekästä sekä fenomenologisen, eli ilmiölähtöisen, tutkimusmetodin sekä tutkimusaineistoni kannalta. Kuten Timo Laine fenomenologiaa käsittelevässä artikkelissaan toteaa, kulttuuri vaikuttaa siihen, millaisia merkityksiä annamme kokemuksillemme. Tästä syystä yksilön luomat merkitykset kertovat aina myös jotain yleistä kulttuurista, josta käsin merkityksiä luodaan². Koen, että samalla tavoin ajatellen tapaustutkimuksen tuloksia voidaan soveltaa laajempaan viitekehykseen - tässä tapauksessa populaarikulttuuriin.

2 Laine 2001, 28. *Miten kokemusta voidaan tutkia : Fenomenologinen näkökulma.*

Kerättyäni ja teemoiteltuani aineistosta pahoiksi tulkitsemiani tapahtumia ja henkilöhahmoja pohdin, millaisia merkityksiä voin katselukokemukseni perusteella niille muodostaa. Yhdistän Twin Peaksista tekemiäni tulkintoja tutkijoiden kirjoituksiin pahuudesta ja populaarikulttuurista. Twin Peaksista itsestään on olemassa jo ennestään lukuisia tutkimuksia: hakusanoilla *'Twin Peaks'*, *'David Lynch'* ja *'evil'* (suomeksi pahuus) löytyy maailmanlaajuisesti opinnäytetöitä sisältävästä Pro Quest tietokannasta yli 3500 hakutulosta. Tietokannan perusteella voi päätellä, että Twin Peaksista on tehty aiemminkin tutkimusta pahuuden näkökulmasta tai sitä sivuten. En tutkimukseni yhteydessä paneudu näihin aiemmin tehtyihin tutkimuksiin aiheesta, vaan keskityn tekemään oman tulkintani aineistolähtöisesti ja muuhun pahuutta käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen rinnastaen.

Hyvyyden ja pahuuden välinen dualismi on ollut yleinen teema länsimaaisessa kuvataiteessa kautta aikojen. Kuvataiteen opettamisen kannalta on tärkeää osata analysoida taiteessa ja taidehistoriassa esiintyvää symboliikkaa - tässä tapauksessa pahuuden symboliikkaa. Myös populaarikulttuurin ilmiöt, kuten tv-sarjat, elokuvat ja tietokonepelit, kuuluvat olennaisena osana visuaalisen kulttuurikasvatuksen piiriin. Tutkielmani yhdistää taidekasvatukselle ominaista kuvantulkintaa, sekä populaarikulttuurin ilmenemismuotojen tarkastelua.

Olen käyttänyt opinnäytteeni taustamateriaalina pahuutta eri näkökulmista käsitteleviä teoksia. Olen valinnut kolme päälähdettä, joita käytän pohdintaosiossa omien näkemysteni rinnalla. Ann Heberleinin *Pieni kirja pahuudesta* (2011) käsittelee pahuuden syitä ja pahat teot mahdollistavia tekijöitä erilaisista näkökulmista. Henry Baconin *Väkivallan lumo : elokuvaväkivallan kauheus ja viihdyttävyyys* (2010) lähestyy pahuusteemaa elokuvallisesta näkökulmasta, ja Tarmo Kunnaksen kirja *Paha : mitä kirjallisuus ja taide paljastavat pahuuden olemuksesta* (2008) erittelee eri tyyppisiä pahuuksia eurooppalaisessa kaunokirjallisissa. Kaikki kolme kirjaa keskustelevat mielestäni hyvin Twin Peaksin kanssa ja mahdollistavat monipuolisen keskustelun tv-sarjan ja kirjojen välille.

2 Mikä on Twin Peaks?

Twin Peaks on David Lynchin ja Mark Frostin luoma yhdysvaltalaisen tv-sarja, joka esitettiin USA:ssa ensimmäisen kerran vuosina 1990–1991. Tv-sarjassa on kaksi tuotantokautta, yhteensä 30 jaksoa. Yksittäisen jakson pituus on 45 minuuttia (28 jaksoa) ja tuotantokausien avausjaksot kestävät puolitoista tuntia (2 jaksoa). Twin Peaks on saavuttanut maailmanlaajuista suosiota ja sillä on kulttimaine monessa maassa. Suomessa Twin Peaks esitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1991³, minkä jälkeen se on esitetty uusintana eri kanavilla vuosina 1995, 2000–2001, 2007, 2012–2013, sekä 2013–2014⁴.

2.1 Juoni

Tv-sarja Twin Peaks sijoittuu 1980–1990-lukujen vaihteeseen pieneen, metsien ympäröimään Twin Peaks -nimiseen kaupunkiin Yhdysvaltojen ja Kanadan rajalle.

Sarjan tapahtumat alkavat siitä, kun nuori twinpeaksiläinen lukiolaistyttö Laura Palmer⁵ löytyy murhattuna, alastomana ja muoviin käärittynä rannalta. Rikosta selvittämään saapuu paikallisten viranomaisten lisäksi FBI-agentti Dale Cooper. Tutkimusten edetessä selviää, että Laura Palmerin on murhannut Bob niminen henkiolento, joka on vallannut Lauran isän, Leland Palmerin, ruumiin. Vaikka Lauran murhaaja on saatu selville ja Leland Palmer kuollut, Bobin etsintä jatkuu läpi sarjan.

Pahuuden alkuperää etsittäessä selviää, että Twin Peaksin lähimetsissä sijaitsee Mustaksi Killaksi (englanniksi Black Lodge) kutsuttu paikka, joka on pahuuden alkulähde ja tyyssija. Henkiolento Bob on kotoisin Mustasta Killasta. Mustaa Killan etsinnässä poliiseja auttavat majuri Garland Briggs, Pölkkyrouvaksi kutsuttu Margaret Lanterman sekä yksikätinen mies Mike, joka itsekin on henkiolento. Valitettavasti Mustasta Killasta on kiinnostunut myös Cooperin entinen työpari Windom Earle, joka on menettänyt järkensä ja etsii Kiltaa vain itsekkäiden ja vallantahtojen motiivien innoittamana. Tv-sarja muuttuu loppua kohden kilpajuoksuksi: kuka ehtii Mustalle Killalle ensimmäisenä.

3 Internet Movie Database (IMDb): Twin Peaks.

4 Wikipedia: Twin Peaks.

5 Roolihahmojen näyttelijätiedot viitteissä.

Twin Peaksissä on perusjuonen lisäksi lukuisia sivujuonia, joista suurin osa muodostuu kaupunkilaisten keskinäisten ihmissuhteiden ympärille. Suurimmalla osalla kaupunkilaisista on niin sanotusti luurankoja kaapissa: kyseenalaisia liikesuhteita, salarakastajia, vuosikausia kestänyttä kaunaa sekä huumausaineiden kauppaa ja käyttöä.

3 Toteutus

Päätin toteuttaa tutkimukseni *fenomenologisesta* näkökulmasta, sillä fenomenologia tarkastelee tutkittavia aiheita nimenomaan niiden omista lähtökohdista, toisin sanoen ilmiöinä. Mielestäni aineiston omista lähtökohdista tehtävä tutkimus sopii kuva-analyysiin, sillä se mahdollistaa aineistolle tyypillisten piirteiden esiin nousemisen. Laadullisen tutkimuksen metodologiaa pohtineen filosofi Juha Varton mukaan fenomenologinen menetelmä alkaa ilmiön kuvailemisella, jonka perusteella on mahdollista teemoitella aineistoa yleiskäsitteiden alle⁶. Olen päätenyt tutkielmassani samankaltaiseen ratkaisuun: tutustuessani aineistooni teemoittelen erilaisia pahuuden ilmenemismuotoja kategorioihin sen mukaan, millaisessa muodossa pahuutta on niissä esitetty. Luotan tässä aineistonjaotteluvaiheessa Timo Laineen näkemyksen mukaisesti intuitioon: yhteen kuuluvat merkitykset löytää, kunhan perehtyy aineistoon tarpeeksi huolella⁷. Kirjaan eri teemojen alle, millaisia asioita sarjasta nousee, keitä henkilöitä niihin liittyy ja millaisessa tilanteessa ne esiintyvät.

Tyypittelyvaiheen jälkeen paneudun syvällisemmin kuhunkin kategoriaan. Analysoin, millaisia merkityksiä pahuuden ilmenemismuodoissa on nähtävissä, sekä miten, miksi ja millaisin keinoin pahuutta on sarjassa kuvattu. Määrittelen myös, miksi valitut aihekokonaisuudet edustavat mielestäni pahuutta ja millaisia merkitysyhteyksiä pahuuden eri ilmenemismuodoilla on toisiinsa. Toteutan analyysivaiheen fenomenologisesta näkökulmasta, sillä haluan ymmärtää sarjasta nousevien teemojen merkityksiä ja merkitysten välisiä merkitysyhteyksiä ja -kokonaisuuksia. Muodostan omat merkityssuhteeni aineistosta nouseviin teemoihin ensisijaisesti aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisyys ei kuitenkaan ole objektiivista, mistä syystä huomioin oman elämismaailmani ja kokemukseni vaikutukset merkityssuhteisiin ja analyysintekoon. Kuten Laine toteaa, kaikki ilmiöt ovat meille intentionaalisia - niillä kaikilla on meille merkitys⁸. Henkilökohtainen lähestymiskulma tuntuu luontevalta, sillä

⁶ Varto 1996, 87.

⁷ Laine 2001, 39.

⁸ Laine 2001, 27.

aineistolla on minulle omanlaisensa merkitys, joka eroaa jossain määrin kaikkien muiden näkökulmista. Varto on todennut, ettei objektiivista näkökulmaa ole ylipäänsä mahdollista saavuttaa, sillä jokaisella tutkijalla on oma tapansa ymmärtää aineistonsa⁹.

Tehtyäni oman tulkintani rinnastan ajatuksiani toisten tutkijoiden esittämiin ajatuksiin¹⁰. Otan tutkijoiden tekemät tarkastelukulmat ja teoriat mukaan tutkimuksen loppuvaiheilla, jotta oma tulkintani ei värittyisi liikaa muiden pahuutta tutkineiden ajatuksista. Myös Laine korostaa, että oman analyysinteon ajaksi on tutkimuskohdetta koskevat aiemmat tulkinnot syytä jättää syrjään, jotta analysoitava aineisto aukeaa mahdollisimman paljon omilla ehdoillaan¹¹.

Rinnastaessani omaa analyysiäni muiden tutkijoiden ajatuksiin etsin yleistettäviä piirteitä pahuuden kuvaamisesta populaarikulttuurissa. Näkemykseni yksittäistapauksen yleistettävyydestä perustuu Laineen muotoilemalle ajatukselle, jonka mukaan kulttuuri vaikuttaa siihen, millaisia merkityksiä annamme kokemuksillemme. Tästä syystä yksilön luomat merkityssisällöt kertovat aina myös jotain yleistä kulttuurista, josta käsin merkityksiä luodaan.¹²

Tavoitteenani on tutkielman aikana päätutkimuskysymyksen mukaisesti saavuttaa syventynyt ymmärrys pahuuden suosion syistä populaarikulttuurissa. Lisäksi pyrin hahmottamaan, millaista on Twin Peaksissa kuvattu pahuus ja minkälaisia merkityssuhteita pahuuden eri ilmenemismuotojen välille muodostuu.

4 Tulokset

Teemoittelun tuloksena olen jakanut Twin Peaksissa esiintyvän pahuuden kolmeen pääteemaan pahuuden eri ilmenemismuotojen perusteella

Teemat ovat pahuus teoissa, metaforinen pahuus sekä henkilöitynyt paha. Käsittelen jokaista teemaa omassa alaluvussaan tarkemmin.

9 Varto 1996, 26-27.

10 Esimerkiksi Berke 1988, Haberlein 2010, Kunnas 2008.

11 Laine 2001, 33.

12 Laine 2001, 28.

Pahuus teoissa -teema pitää sisällään fyysisiä tekoja, joita voi luonnehtia toisia tahallisesti vahingoittaviksi eli päämäärältään pahoiksi. Teeman alakategorioita ovat henkinen ja fyysinen väkivalta sekä murha.

Toinen teema on *henkilöitynyt paha*. Henkilöitynyt paha pitää sisällään kolme eri tyyppistä pahuuden henkilöitymää: ylikuonnollisen Bobin, vauraan ja vaikutusvaltaisen Benjamin Hornen sekä mielipuolisen Windom Earlen. Henkilöityneen pahuuden teema on jaoteltu alaluvuiksi henkilöhahmojen mukaan.

Metaforisen pahuuden kategoriaan kuuluvat erilaiset Twin Peaksissa esiintyvät toistuvat ja pahuuteen liittyvät elementit, joilla on myös vertauskuvallinen tai symbolinen ulottuvuus. Tällaisia metaforisia elementtejä ovat pöllöt, tuli sekä Musta Kilta.

4.1 Pahuus teoissa

Kuten johdannossa määrittelin, pahuuden voi määritellä ihmisen tekemäksi teoksi, jonka tarkoituksena on vahingoittaa toista ihmistä, ihmisryhmää tai eläintä. Pahuus edellyttää tietoista päätöstä aiheuttaa toiselle olennolle kärsimystä. Myös luonnonvoimia (kuten myrskyjä ja hyökyaaltoja) voi pitää jonkin määritelmän mukaan pahoina, sillä ne aiheuttavat kärsimystä. Luonnonvoimat eivät kuitenkaan ole tietoisia aiheuttamastaan kärsimyksestä, eivätkä ne tästä syystä ole kiinnostavia tämän tutkimuksen yhteydessä. Tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavia pahoja tekoja ei voi tehdä vahingossa tai tiedostamatta niiden seurauksia. Käsitän pahuuden samankaltaisesti kuin etiikan tutkimiseen erikoistunut teologian tohtori Ann Heberlein. Heberleinin määritelmän mukaan pahuus ymmärretään

”-- joksikin konkreettiseksi: Se on -- pahoja tekoja, jotka kyseenalaistavat ihmisen arvon, tuhoavat elämää ja heikentävät mahdollisuuksia kelpvolliseen elämään. Pahuus koostuu teoista, jotka koskettavat ihmistä, hänen ruumistaan ja elämäänsä.”¹³

Tulkintani mukaan Heberlein tarkoittaa sitaatillaan, että pahuus ilmenee nimenomaan ihmisten toimissa, ei esimerkiksi eläinten välisessä kanssakäymisessä. Sitaatista voi myös tulkita, että kokemus pahasta on kokonaisvaltainen: pahojen tekojen vaikutukset ilmenevät yhtä lailla kehollisesti kuin mielen sisäisesti - riippumatta teon fyysisestä raakuudesta.

13 Heberlein 2011, 9.

Väkivalta

Väkivallalla tarkoitan ihmisen tekemää tekoa, jonka tarkoitus on tahallisesti vahingoittaa toista henkilöä joko henkisesti tai fyysisesti. Olen laskenut väkivallan osaksi laajempaa teemaa pahuus, sillä näkemykseni mukaan väkivaltatekojen tarkoitus on vahingoittaa, aiheuttaa kipua ja korostaa omaa fyysistä tai henkistä ylivoimaisuutta toiseen henkilöön nähden. Vaikka itsepuolustus kuuluu osaksi väkivaltaa, en ole laskenut sitä osaksi tätä teemaa, sillä itsepuolustuksen pääasiallisena vaikuttimena ei ole halu vahingoittaa toisia, vaan suojella itseään tai muita.

Olen jaotellut väkivaltateeman edelleen fyysiseen ja henkiseen väkivaltaan. Fyysinen ja henkinen väkivalta limittyvät Twin Peaksissa monilta osin toisiinsa, eikä aina ole yksiselitteistä, onko kyseessä enemmän fyysisen vai henkisen väkivallan ilmenemismuoto. Esimerkiksi seksuaalisessa väkivallassa fyysistä tekoa enemmän sen vaikuttimet saattavat olla henkisen väkivallan, alistamisen ja nöyryyttämisen puolella. Huolimatta henkisen väkivallan ulottuvuudesta olen jaotellut fyysisen väkivallan alalukuun kaikki keholliset, ruumiiseen kohdistuvat väkivaltateot, joissa on selkeästi nähtävissä fyysinen satuttaminen. Henkiseen väkivaltaan kuuluvat puolestaan verbaalisesti tai epäsuorasti vahingoittamaan pyrkivä toiminta, joka ei sisällä fyysisesti satuttamaan pyrkiviä tekoja.

Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa on kuvattu Twin Peaksissa monenlaisissa tilanteissa: väkivaltaa esiintyy perheissä, seksuaalisessa kanssakäymisessä, murhien yhteydessä, sekä erilaisissa pahoinpitelyissä ja tappeluissa. Rekkakuski Leo Johnson ja ehdonalaiseen päässyt vanki Hank Jennings esiintyvät Twin Peaksissa tapahtuvien väkivaltatekojen yhteydessä kaikkein eniten. Molemmat miehistä ovat sekaantuneet huumekauppaan, mikä johtaa useisiin fyysistä väkivaltaa sisältäviin tilanteisiin¹⁴.

Huumekaupan yhteydessä tapahtuvien väkivaltatekojen lisäksi Leo Johnson syyllistyy jatkuvasti perheväkivaltaan. Hän pahoinpitelee vaimoaan Shelly Johnsonia sekä fyysisesti että henkisesti¹⁵. Tulkintani mukaan vaimoon kohdistunut väkivalta johtune Leo Johnsonin vaimoaan kohtaan tuntemasta voimakkaasta omistushalusta ja mustasukkaisuudesta. Mustasukkaisuutta ja kateutta on pidetty monesti pahuuden ja väkivaltatekojen perimmäisenä syynä. Tämä on nähtävissä

14 Esim. Twin Peaks, jaksot 7 ja 17 1990-1991 (tarkemmat tiedot löytyvät opinnäytteen lopusta jaksoluettelosta).

15 Twin Peaks, jakso 1.

myös Johnsonin käyttämässä väkivallassa: tekojen taustalla lieenee halu saada valtaa, pelko paljastua poliiseille (vapaudenmenettämisen pelko) sekä huono itsetunto. Pahuuteen erikoistunut psykoanalyttikko Joseph P. Berke on luonnehtinut kateuden ja mustasukkaisuuden aiheuttamaa pahuutta seuraavasti:

”Suora hyökkäys oman kumppanin kimppuun ilmaisee mustasukkaisuuden kirvoittamaa kostonhimoista raivoa - kosta menetetyistä rakkaudesta ja loukatusta ylpeydestä. -- Ilkeämielinen aggressio, joka on tällaisen koston ominaispiirre, on tavallaan sitä, että entisen kumppanin onni ja kauneuskin kateellisesti tuhotaan.”¹⁶

Mielestäni Berken sitaatti kuvaa pahuuteen verrattavissa olevaa vihaa: kun ei pysty täydellisesti omistamaan toista, pettymys on niin suuri, että se aiheuttaa ylireagoivia kostotoimenpiteitä. Taustalla voi nähdä ”jos minä en saa, kukaan muukaan ei saa” -menteliteetin, joka kostajan mielestä oikeuttaa toisen ihmisen ja tämän elämän vaurioittamisen. Väkivaltateoilla kostaja voi lisäksi pyrkiä vaikeuttamaan entisen kumppaninsa mahdollisuuksia löytää uusi puoliso tuhoamalla tämän ulkonäkö sekä vaurioittamalla tämän henkistä tasapainoa.

Johnsonin harjoittama fyysinen väkivalta ei rajoitu pelkästään huumekauppaan liittyviin tappeluihin ja perheväkivaltaan, vaan myös hänen seksuaalisessa toiminnassaan on nähtävissä väkivaltaisia taipumuksia: Leo Johnson ja Jacques Renault harrastavat sadistista seksiä Laura Palmerin ja Ronette Pulaskin kanssa samana yönä, kun Laura murhataan¹⁷. Onko miesten harjoittama sadistinen seksuaalinen käyttäytyminen pahaa, on toinen kysymys. Mikäli Palmer ja Pulaski ovat itse suostuneet alistavaan kohteluun ja halunneet sitä, ei Johnsonin ja Renaultin toimintaa voi pitää pahana. Jos sen sijaan miehet ovat sitoneet ja alistaneet naisia vastoin näiden omaa tahtoa, kyse on pahuuteen lukeutuvasta toiminnasta. Monien elokuvien ja tv-sarjojen vastaisesti Twin Peaksissa ei mässäillä seksuaalisella väkivaltateolla, vaan se esiintyy lähinnä puhetasolla ja aihe jää naisten vapaaehtoisuuden osalta avoimeksi.

Fyysisen väkivallan kuvaamisella Twin Peaksissa on varmasti monia syitä. Itse koen fyysisen väkivallan edustavan tv-sarjassa ihmisen ns. eläimellistä puolta, jota voi kutsua myös vieteiksi. Fyysinen väkivalta ei ole oman näkemykseni mukaan Twin Peaksissa itseisarvo, vaan sillä pyritään saavuttamaan jotain: Ben Horne tilaa väkivaltateon

¹⁶ Berke 1991, 33.

¹⁷ Twin Peaks, jakso 7, jossa Jacques Renault kertoo oman versionsa murhayön tapahtumista.

peitelläkseen kyseenalaisia liiketoimiaan¹⁸ ja Windom Earle vahvistaa omaa valta-asemaansa alistamalla Leo Johnsonia väkivaltaisesti. Bobin käyttämä väkivalta on lähimpänä itseisarvollista väkivaltaa, sillä väkivallalla Bob ei pyri saavuttamaan mitään konkreettista hyötyä. Voidaan kuitenkin tulkita, että Bobin harjoittaman väkivallan taustalla on sadistisen mielihyvän etsiminen, jota Bob saa katsellessaan tai toteuttaessaan väkivaltatekoja¹⁹. Mikäli mielihyvää voi pitää väkivallasta saatavana hyötynä, myös Bobin harjoittamassa väkivallassa on nähtävissä hyötyajattelua.

Henkinen väkivalta

Twin Peaksissa esiintyy fyysisen väkivallan lisäksi monimuotoista henkistä väkivaltaa. Määrittelen henkisen väkivallan teoksi, jonka tarkoitus on verbaalisesti, ilmeinen ja eleinen, sekä muutoin kuin fyysisen väkivallan keinoin vahingoittaa toisia. Olen jaotellut henkistä väkivaltaa alakategorioihin uhkailu ja kiristys, alistaminen sekä syylliseksi lavastaminen.

Uhkailu ja kiristys liittyvät tiiviisti yhteen. Termejä on mahdoton määritellä erikseen, sillä molempien tarkoitus on kyseenalaisilla keinoilla saavuttaa haluttua toimintaa. Molemmissa tapauksissa kiristettyä tai uhattua henkilöä pelotellaan, ”jos et suostu, niin jotain ikävää tapahtuu” -tyyppisillä uhkauksilla. Twin Peaksissa esiintyvät uhkailu ja kiristys liittyvät suurimmaksi osaksi huumekauppaan ja sen ympärillä tapahtuvaan toimintaan. Kun poliisit saavat Ernie Nilesin kiinni osallisuudesta huumekauppaan, tämä kertoo, että häntä ja hänen perhettään on uhattu väkivallalla, mikäli hän ei suostu toimimaan huumekuriirina²⁰. Myös Ben Hornea kiristetään väkivallalla. Kun Hornen tytär Audrey on kidnapattu (ks. kuva 2), isä Hornea painostetaan maksamaan suuret lunnaat, jotta tämä näkisi tyttärensä vielä elossa.²¹ Molemmissa tapauksissa uhkailijat kiristävät uhrejaan epäsuorilla keinoilla: he eivät uhkaa väkivaltateolla kiristyksen kohteena olevia henkilöitä, vaan näiden perheenjäseniä. Näin uhkailusta tulee entistä henkilökohtaisempaa, eikä uhkailu koske enää pelkästään kiristäjää ja kiristettyä, vaan myös kiristettyjen perheitä. Uhkailijat vetoavat toimillaan kiristettyjen lähimmäisenrakkauteen halutessaan saada kiristetyt toimimaan halunsa mukaisesti.

18 Twin Peaks, jakso 7.

19 Esim. Twin Peaks, jakso 14, jossa Bob pahoinpitelee Maddy Fergusonia.

20 Twin Peaks, jakso 19.

21 Twin Peaks, jaksot 10 & 11.

1

Windom Earle kohtelee Leo Johnsonia kuin lemmikkieläintä tai pikkulasta. Vähättelevä kohtelu toimii alistamiskeinona, jolla Earle pitää Johnsonin kuuliaisena alamaiseena.

2

Audrey Hornen kidnappauksilanne, jossa Blackie O'Reilly pelottelee Hornea saatuaan tietää, kenen tytär tämä on.

3

Univormu riistää Josie Packardilta vaurauden ja persoonallisuuden merkit.

Alistaminen toimii keinona lisätä omaa valtaansa jonkun muun henkilön kustannuksella. Twin Peaksissa on nähtävissä kaksi selkeää alistustapausta, joissa alistamista käytetään nimenomaan oman valta-aseman aikaansaamiseen ja ylläpitoon. Alistaminen toimii myös keinona nöyryyttää ja rangaista. Katherine Martell alistaa entistä työnantajaansa ja veljensä Andrewn vaimoa Josie Packardia, kun tämä anelee turvapaikkaa²². Josie Packard kaipaa suojelua, sillä hänen entinen työnantajansa ja rakastajansa Thomas Eckhardt (jonka alamaiseina Josie toimi ennen naimisiinmenoa Andrew Packardin kanssa) haluaa kurittoman ex-alamaiseensa takaisin kotiin²³. Katherine kohtelee Josie Packardia piikanaan ja pakottaa tämän käyttämään piian univormua ja omaksumaan täysin emännälleen alisteisen roolin. Univormun voidaan nähdä riistävän Packardilta persoonan ja muuttavan tämän samalla pelkäksi työntekijäksi (ks. kuva 3).

Katherine Martellin lisäksi Windom Earle toimii tv-sarjan aikana arvaamattoman ja epäjohdonmukaisen alistajan roolissa. Ottaessaan poliisia pakoilevan Leo Johnsonin huomaansa hän pakottaa tämän pitämään kaulassaan pantaa, johon voi lähettää sähköiskuja²⁴. Behaviorististen oppien mukaisesti Johnsonille annetaan sähköiskuja aina, kun tämä tekee jotain väärää. Earle kohtelee Johnsonia kuin lemmikkieläintä palkiten hyvistä suorituksista ja rangaisten pahoista. Ajoittain Earle myös kysyy Johnsonilta mielipidettä, muttei odota tämän vastauksia, vaan vastaa kysymyksiin itse²⁵. Merkityksettömien kysymysten voi ajatella toimivan alistetun itsetuntoa tuhoavana keinona, jolla saadaan henkilö itsekkin uskomaan oma merkityksettömyytensä (ks. kuva 1).

Yhteistä molemmille alistamistapauksille on se, että aluksi alistajat vaikuttavat hyvántahtoisilta antaessaan suojaa ja turvaa niitä tarvitsevalle. Kummankaan avunantajan tarkoitusperät eivät ole kuitenkaan vilpittömät, vaan he haluavat itselleen orjaan verrattavissa olevan käskyläisen, jonka on pakon edessä toteltava kaikkia heille annettuja käskyjä.

Syyliseksi lavastaminen ei ole edellisten henkisen väkivallan teemojen tapaan yksiselitteisesti lähtökohdiltaan paha: mikäli lavastaa jonkun syyliseksi päästäkseen itse rangaistuksetta pälkähästä, ei mielestäni teon tarkoitusperä ole paha. Heberlein painottaa, ettei mikä tahansa ei-toivottu tai moraaliton teko ole paha, vaan paha teko sisältää aina

²² Twin Peaks, jakso 19.

²³ Ks. tarkemmin luku *Tuli halun, vihan ja siirtymien kuvaajana*.

²⁴ Twin Peaks, jakso 22.

²⁵ Twin Peaks, jaksot 24 ja 27.

tietoisien halun vahingoittaa ja aiheuttaa kärsimystä toisille ihmisille tai eläimille²⁶. Toisin sanoen jos joku haluaa luistaa tekonsa seurauksista, eikä tee tekoaan satuttaakseen muita, ei mielestäni kyseessä ole paha teko, vaikka se olisikin itsekäs ja eettisesti väärin. Oman nahkansa pelastaminen ja vastuun pakoilu ei kuitenkaan aina ole syylliseksi lavastamisen peruste: joissain tapauksissa syylliseksi lavastamisen syynä on kateuden aiheuttama teko, jonka päätarkoitus on saada lavastettu henkilö ongelmiin ja kärsimään rikoksista, joita ei itse ole tehnyt. Mielestäni tällainen teko on yksiselitteisesti paha, sillä sen on tarkoitus vahingoittaa toista. Twin Peaksissa esiintyy kolme syylliseksi lavastamista, joiden tarkoitus on saada syytön henkilö ongelmiin ilman, että lavastaja olisi itse vaarassa jäädä lavastetusta rikoksesta kiinni.

Vakavin kolmesta on Leo Johnsonin lavastaminen Laura Palmerin murhaajaksi. Bobby Briggs on kapinoiva teini, jolla on suhde Leo Johnsonin vaimon Shellyn kanssa. Saadakseen Shellyn omakseen hän yrittää lavastaa Leo Johnsonin syylliseksi murhaan. Shelly Johnson löytää pyykin joukosta verisen Leolle kuuluvan paidan ja näyttää tämän Bobby Briggsille. Briggs ottaa paidan ja vie tämän poliisien löydettäväksi, minkä seurauksena hän olettaa Johnsonin saavan tuomion murhasta.²⁷ Samaan aikaan, kun Bobby Briggs tapaa Shelly Johnsonia, hän seurustelee virallisesti Laura Palmerin kanssa. Omasta salasuhteestaan huolimatta Briggs on valtavan mustasukkainen saadessaan tietää Laura Palmerin suhteesta James Hurleyn. Mustasukkaisuuksissaan Bobby Briggs piilottaa kokaiinia Hurleyn moottoripyörän bensatankkiin ja ilmiantaa tämän poliisille.²⁸ Todellisuudessa James Hurleyllä ei ole mitään tekemistä huumeidenkäytön tai -kaupittelun kanssa. Huumausainerikokseen lavastetaan Twin Peaksissa myös agentti Dale Cooper. Cooperin pelastettua Audrey Hornen Jean Renaultin ja tämän rikostovereiden kynsistä Jean Renault janoaa kostoa. Kostaakseen Cooperille menettämänsä lunnasrahasumman sekä veljiensä surmat, joista kumpikaan ei ollut Cooperin syytä, Jean Renault piilottaa Cooperin tavaroihin heroiniä.²⁹

Twin Peaksin syylliseksi lavastamistapaukset perustuvat kostonhaluun: henkilökohtaiseksi koettu loukkaus (rakkaan pahoinpitely, salasuhte sekä perheenjäsenen kuolema) on niin voimakas, että sen hyvittämiseen riittää vain toisen ihmisen menetetty vapaus. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa rangaistuksena lavastetuista rikoksista olisi vankilatuomio ja siten menetetty vapaus sekä mahdollisuus päättää omasta elämästään.

26 Heberlein 2011, 85—86.

27 Twin Peaks, jakso 4.

28 Twin Peaks, jakso 2.

29 Twin Peaks, jakso 17.

Murha

Twin Peaksissa on kuvattu useita murhia, jotka sisältävät lähes poikkeuksetta raakaa, ylenpalttista ja harkittua väkivaltaa. Väkivalta ja murha yhdistyvät esimerkiksi Laura Palmerin murhassa, jonka yhteydessä Bob raiskaa, pahoinpitelee ja murhaa Lauran tämän isän hahmossa³⁰. Murhat olisi voinut laskea myös osaksi väkivaltateemaa, mutta halusin nostaa murhan omaksi teemakseen, sillä koen, että se on väkivallan äärimmäinen muoto ja tästä syystä oman kokonaisuuden arvoinen.

Murhan voi erottaa taposta sillä, että se on ennalta suunniteltu tai se sisältää ylenpalttista ja liioiteltua väkivaltaa tai kidutusta. Murha ei siis voi tapahtua vahingossa esimerkiksi väkivaltateon seurauksena. En huomioi tappoja osana murhateemaa, sillä ne eivät ole useimmiten ennalta suunniteltuja eivätkä välttämättä tarkoituksellisia. Jätän murhateeman ulkopuolelle myös itsemurhat, sillä Twin Peaksissa esiintyvien itsemurhien ei ole tarkoitus satuttaa muita kuin itsemurhantekijöitä itseään.

Twin Peaksissa tehdyillä murhilla on hyvin erilaisia motiiveita ja toteutustapoja. Esimerkiksi Leland Palmer on osallisena kolmessa murhassa. Laura Palmerin ja Madeleine 'Maddy' Fergusonin murhissa Bob käyttää Lauran isä Lelandia välineenä toteuttaessaan murhat³¹. Molemmissa murhissa käytetään ylenpalttista väkivaltaa ja ainakin Laura Palmerin murha sisältää myös raiskauksen. Bob saa sadistista nautintoa murhatessaan ihmisiä, minkä lisäksi Laura Palmerin murhan osamotiivina lienee myös se, ettei Bob saa vallattua tytön kehoa ja mieltä Lelandin tapaan³².

Edellä mainittujen murhien lisäksi Leland Palmer syyllistyy yhteen murhaan myös omana itsenään. Palmer ei kykene muistamaan olleensa itse osasyylinen tyttärensä murhaan, minkä vuoksi hän tappaa sairaalassa Jacques Renaultin, jonka hän olettaa olevan Lauran murhaaja. Murhan motiivina on valtava suru ja ahdistus tyttären menettämisestä sekä Hammurabin lain tyyppinen ajatustapa, jonka mukaan kuolema on oikeutettu rangaistus tappajalle³³. Toisin sanoen tekoa motivoi kosto.

30 Twin Peaks, jakso 8.

31 Lauran murha: Twin Peaks, jakso 8; Maddyn murha: Twin Peaks, jakso 14.

32 Bobin valtaamista ihmisistä tarkemmin luvussa *Demoninen paha*.

33 Fordham Universityn nettisivut: Ancient History Sourcebook: Code of Hammurabi.

Leland Palmerin lisäksi Jean Renault syyllistyy useampaan murhaan tappaessaan epäluotettaviksi kokemiaan työtovereita³⁴. Renault toimii huumekartellissa johtohahmona ja edellyttää alaisiltaan sekä liikekumppaneiltaan täydellistä luotettavuutta ja alisteisuutta hänelle itselleen. Kapinoiden ja epäluotettavan oloiset tuttavat, saavat kokea, ettei Renaultia kannata vastustella tai haastaa. Jean Renault tappaa liikekumppaninsa mafiatyyliin: kun ei voi olla enää varma toisen luotettavuudesta, on parempi tappaa tämä, ettei itse jää kiinni. Hän ylläpitää väkivallalla ja murhilla omaa paikkaansa huumeilijoiden johtohahmona.

Kolmas selkeästi murhan suunnitellut ja toteuttanut hahmo on Malcolm Sloan. Hän tappaa työnantajansa ja naisystävänsä Evelynin aviomiehen Jeffrey Marshin katkaisemalla tämän auton jarruletkun. Sloan yrittää lavastaa syylliseksi autoa aikaisemmin korjanneen James Hurleyn, jotta Sloanin itsensä ja hänen naisystävänsä osuus murhaan ei paljastuisi. Katkeruus Marshin väkivaltaisesta käytöksestä vaimoaan Evelyniä kohtaan ei ole ainoa syy murhaan. Sloania kiehtoo alistavasta työsuhteesta vapautumisen lisäksi myös Marshin suuri omaisuus, joka siirtyy miehen kuollessa Evelynin omistukseen.

4.2 Henkilöitynyt paha

Twin Peaksissa esiintyy joitain henkilöitä, joita voi pitää enemmän tai vähemmän pahoina. Olen valinnut sarjasta kolme mielestäni erityyppistä pahaa edustavaa hahmoa: Bobin, joka edustaa yliluonnollista pahuutta ja täysin läpeensä pahaa hahmoa, Ben Hornen, joka edustaa rahan ja vallan tuomaa pahuutta, sekä Windom Earlen, joka edustaa hulluuden mukanaan tuomaa pahuutta.

Demoninen paha

Bob on Twin Peaksissa esiintyvä henkiolento. Henkiolemuksensa vuoksi Bob tarvitsee ihmisisännän, jonka kautta hän pystyy toimimaan ihmisten maailmassa. Toisin sanoen Bob on parasiitti, joka käyttää ihmisiä hyväksi, ja poistuessaan ihmisisännästä tämä jää usein henkisesti ja fyysisesti vahingoitettuun tilaan³⁵. Bobin ollessa ihmisessä tämä ei kykene näkemään tai muistamaan, mitä Bob hänen kauttaan tekee. Kun henkiolento lähtee, isäntäihmisen omatunto palaa ja tämä kykenee muistamaan kaikki kauheudet, murhat ja pahoinpitelyt, joita Bob on hänen kauttaan tehnyt.

³⁴ Twin Peaks, jakso 11 Battisin murha & jakso 12 Blackien murha.

³⁵ Twin Peaks, jakso 16, jossa Bob jättää Lelandin kehon.

Vain harvat näkevät Bobin todelliset kasvot: suurimmalle osalle hän näyttäytyy valtaamiensa ihmisten hahmossa. Ne, jotka Bobin kasvot näkevät, näkevät ne näyissä (ks. kuva 5), unissa, Mustassa Killassa sekä Bobin valtaamien henkilöiden peilikuvissa (ks. kuva 6). Bobin todellinen hahmo on laiha ja kapeakasvoinen. Hänellä on pitkät, likaiset, harmaat hiukset. Yllään hänellä on farkkuvaatteet: liivi tai takki sekä pitkät housut. Bob irtistelee ja nauraa paljon, mutta hänen naurussaan ei ole mitään hyväntahtoista (ks. kuva 4).

Bobin hahmo edustaa pahuutta luonteen lisäksi ulkonäöltään. Likaiset hiukset, pullottavat silmät, tummat silmänaluset ja mielipuolinen, jopa eläimellinen irtistely luovat kuvan läpeensä pahasta hahmosta, jolle katsojan ei kuulukaan osoittaa sympatiaa. Näen Bobin jatkumona pitkälle kuvataiteen perinteelle, jossa pahuus ja rumuus on tiiviisti liitetty yhteen. Ann Heberlein käsittelee pahuuden ja rumuuden yhteyttä sanojen, etenkin adjektiivien, kautta: sanat, jotka kuvaavat rumuutta kuvaavat useimmiten myös pahaa tekevien henkilöiden mielenlaatua³⁶. Esimerkiksi Bobin hahmoa voi kuvata sanoilla kauhea, vastenmielinen, irtokas ja painajaismainen³⁷ - edellä mainituista sanoista kaikki voivat kuvata joko hahmon ulkonäköä, luonnetta tai tekoja.

Bobin uhrit eivät ole omalla käytöksellään aiheuttaneet kovaa kohtaloaan. Bob ei valikoi uhrejaan tekojen, aseman, varallisuuden tai minkään muun näkyvän ominaisuuden perusteella. Hän ei noudata mitään tiettyä kaavaa valitessaan valtaamiaan ihmisiä vaan valitsee uhrikseen kenet haluaa. Sattumanvaraisuuden ja yllättävyyden vuoksi Bobin voi nähdä edustavan *absurdia paha*. Pahuuden olemukseen perehtynyt kirjallisuuden professori Tarmo Kunnas on kuvannut absurdia paha pahuutena, jonka uhrit eivät ole ansainneet kohtaloaan, vaan joka saattaa valikoida uhrikseen kenet tahansa³⁸. Absurdi pahuus koetaan pelottavana, sillä on mahdotonta ennustaa, kuka sen uhriksi joutuu. Absurdia pahuutta edustava hahmo on valittu uskoakseni Twin Peaksiin ennustamattomuutensa vuoksi. Hahmo, joka voi vallata kenet tahansa koska tahansa, luo yllättävyyttä ja herättää yleistä ahdistusta sarjan tapahtumiin.

Bobin hahmon voi nähdä edustavan myös *metafyysistä pahuutta*. Ann Heberlein on määritellyt metafyysisen pahuuden itsenäisesti olemassa olevaksi pahuudeksi, joka näyttäytyy ajoittain demonien hahmossa ja joka on voimakkaasti yhteydessä uskonnollisiin pahuuskäsityksiin³⁹.

36 Heberlein 2011, 121.

37 Kaikki adjektiivit lainattu Heberleiniltä, Heberlein 2011, 121.

38 Kunnas 2008, 23.

39 Heberlein 2011, 91.

4

Bobin nauru ja irvistely enteilevät väkivaltaista kohtaloa niille, jotka hänen tielleen joutuvat.

5

Sarah Palmerin näky hänen tyttärensä Lauran murhaajasta.

6

Bob näkyy vallattujen ihmisten peilikuvissa. Kuvassa Bobin valtaama Dale Cooper.

Tulkintani mukaan Bob on verrattavissa vanhan kristillisen perinteen Saatana- ja demonihahmoihin⁴⁰ ja on näin metafyyssisen pahuuden ilmentymä. Kristillisen perinteen mukaan Saatana ja demonit kykenevät riivaamaan tai valtaamaan ihmisiä⁴¹ ja käyttämään heitä pahojen tekojensa välineenä. Bob on Saatanan tavoin yliluonnollinen ja läpeensä pahantahtoinen, ja hän saa ihmiset tekemään pahaa. Vaikka Twin Peaksissa on kirkko ja pappeja, Bobia ei yritetä vanhojen kristillisten demonien tapaan manata ulos hänen valtaamastaan henkilöistä. Tietysti voi olla, että Twin Peaksin uskonnollinen yhteisö ei edes harrasta manauksia, tai ainakaan kirkollisilla toimituksilla ei vaikuta olevan minkäänlaista vaikutusta Bobiin.

Bobin demoniolemusta voi tarkastella myös kirjailija-filosofi Torsti Lehtisen pohtimien filosofi-teologi Origeneksen⁴² ajatusten valossa. Origeneksen mukaan demonit eivät pysty valtaamaan ihmisiä vastoin näiden omaa tahtoa. Ne voivat viekoitella uhrejaan väärin valintoihin, mutteivät muuttaa ketään pahaksi ilman, että henkilö itse suostuu siihen.⁴³ Bobissa on nähtävissä samankaltaisia piirteitä kuin demoneissa: vaikka Bob valikoi isännikseen keitä haluaa, hän ei ilmeisesti pysty valtaamaan ihmistä vastentahtoisesti: Bob houkutteli Leland Palmerin päästämään itsensä sisäänsä Lelandin ollessa vielä lapsi⁴⁴, Dale Cooper lupasi antaa sielunsa, mikäli Bob jättäisi Annie Blackburnin eloon⁴⁵, ja Laura Palmer totesi päiväkirjassaan, että ainoa tapa estää Bobia saamasta häntä on kuolla⁴⁶:

"Tonight is the night that I die. I know I have to because it's the only way to keep Bob away from me. The only way to tear him out from inside. I know he wants me. I can feel his fire. If I die he can't hurt me anymore"

Laura Palmerin päiväkirjatekstistä voi nähdä tytön epätoivon ja voimattomuuden. Vaikka Bob ei pysty valtaamaan Lauraa vastoin tämän tahtoa, Bobin läsnäolo kalvaa tytön mielenterveyttä. Ilmeisesti Palmer myös pelkää, ettei hän jaksaa vastustella Bobin valtaamisyrityksiä

⁴⁰ Esimerkiksi Raamattu.

⁴¹ Esimerkiksi Raamattu Luuk. 22:3; Luuk 8:27-27; Joh. 13:27.

⁴² Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP): Origen of Alexandria.

⁴³ Lehtinen 2004, 100.

⁴⁴ Twin Peaks, jakso 16.

⁴⁵ Twin Peaks, jakso 29

⁴⁶ Twin Peaks, jakso 16.

loputtomasti, ja näkee tästä syystä kuoleman ainoana mahdollisuutena päästä eroon henkiolennosta.

Sadistisen käytöksensä vuoksi Bobin hahmossa on paljon yhtymäkohtia väkivaltaisista teoksista kirjoittaneen ja sadismi-termin isänä pidetyn markiisi de Saden ajatuksiin⁴⁷. Kunnas on luonnehtinut de Saden ajatusta sadismista pahuuden puhtaimmaksi muodoksi, joka oikeuttaa muun muassa väkivaltaisen käyttäytymisen, mikäli sillä saavuttaa nautintoa⁴⁸. Bob nauttii siitä, kun muut kärsivät. Cooper arvelee, että Bob käyttää pelkoa ravinnokseen⁴⁹:

”She [Josie] was trembling with fear. -- I might venture a guess to say that it was fear that killed her. At the moment of her death ... I saw Bob. -- I believe there’s a connection between his appearance and Josie’s fear. As he was attracted to it. Feeding of it somehow”

Cooperin sitaatti viittaa pelon ja pahuuden vahvaan yhteyteen: pahaa voi pelätä kuolettavan paljon ja toisaalta pelko vetää puoleensa pahuutta. Pelon voi myös ajatella ruokkivan pahuutta ja antavan sille lisää voimaa. Bobin pahuuden voima saattaakin olla sidoksissa pelon määrään: mitä enemmän häntä pelätään, sitä vahvemaksi ja röyhkeämmäksi hän muuttuu.

Absurdin ja metafyyssisen pahuuskäsityksen lisäksi Bobia voi pitää ihmisen tekemän pahuuden symbolina. FBI-agentti Albert Rosenfield kuvailee Bobia⁵⁰:

”Maybe that’s all Bob is. The evil that men do”

Rosenfield epäilee, ettei Bobin hahmo ole välttämättä lainkaan fyysinen olento, vaan muodostuu ihmisen tekemästä pahuudesta. Tämä sopii hyvin yhteen Bobin henkiolemuksen kanssa: ehkä Bobin fyysinen hahmo on vain ihmisten toisilleen tekemän pahuuden personifioitu visuaalinen esitystapa - toisin sanoen, pahuuden metafora.

Bobin teot ovat väkivaltaisia, sadistisia ja brutaaleja ja ne kohdistuvat nimenomaan ihmisiin. Bob ei tuhoa omaisuutta, aiheuta sairauksia tai pyri tuhoamaan ihmissuhteita. Bobissa on jotain uhkaavaa, hän ilmestyy

47 Neil Shaefferin kotisivut: The Marquis de Sade. Shaeffer on markiisi de Sadea tutkinut englannin kielen professori Brooklynin yliopistosta.

48 Kunnas 2008, 150-151.

49 Twin Peaks, jakso 28.

50 Twin Peaks, jakso 16.

tyhjästä uniin ja näkyihin, liikkuu epätavallisesti (kuten esimerkiksi kiipeää sohvan yli Maddy Fergusonin näyssä sen sijaan, että kiertäisi sen⁵¹). Bobin toimia on mahdoton ennustaa, ja hänen ilmestymisensä uniin tietää pahojen asioiden tapahtumista myös tosielämässä. En usko, että suurin osa katsojista uskoo fiktion ulkopuolella Bobin kaltaisiin metafysiisiin pahuuden ilmentymiin. Tämä ei kuitenkaan vähennä yliluonnollisen hahmon pelottavuutta tai uskottavuutta kuvitteellisessa maailmassa. Bobia voi pitää pahan henkilöitymänä, joka saattaa muuttaa pahuuden entistä pelottavammaksi antaessaan sille kasvot.

Vallan tuoma paha

Valta ei itsessään ole paha asia, mutta se saattaa turruttaa moraalia ja muuttaa pahaksi niitä, jotka eivät Bobin tavoin luonnostaan ole pahoja. Näin on käynyt Benjamin ”Ben” Hornelle. Päällisin puolin Benjamin Horne näyttää kaikin tavoin kunnolliselta kaupunkilaiselta: hänellä on perhe, omaisuutta sekä työpaikka suuren hotellin johtajana. Hän on varakas liikemies, joka omistaa Great Northern -hotellin sekä Horne’s Department Store -tavaratalon.

Kiillotetun ulkokuoren takana Ben Hornella on myös pimeämpi puoli: edellä mainittujen liikeyritysten lisäksi Hornen omistuksessa on One Eyed Jack’s -niminen bordelli ja kasino, jonka omistajuudesta hän ei mielellään avoimesti kerro⁵². Horne myös käyttää bordellinsa palveluita (ks. kuva 8), on petollinen liikesuhteissaan (ks. kuva 9) ja ystävänä sekä hyödyntää kyseenalaisia keinoja varallisuutensa kartuttamiseen. Liiketoimien kyseenalaisuudesta kertoo esimerkiksi se, että Horne tilaa Josie Packardin omistaman sahan tuhopolton⁵³, saadakseen ostettua tontin edullisemmin. Hän myös aloittaa ympäristönsuojelukampanjan estääkseen Katherine Martellia rakentamasta Ghostwood nimiselle metsäalueelle, jolle hän itse on tv-sarjan alussa suunnitellut laajentavansa liiketoimintaa⁵⁴.

Tv-sarjassa jätetään epäselväksi, tilaako Ben Horne myös väkivaltatekoja ja murhia valta-asemansa ylläpitämiseksi: Hornen soittamien puheluiden vuoksi Katherine Martell on sahalla sen syttyessä palamaan, ja Hank Jennings vierailee Leo Johnsonin luona ja ampuu tämän⁵⁵. Kummassakin tapauksessa Ben Horne pyytää jotakuta muuta hoitamaan ns. likaisen työn, eikä pyyntöjen tarkkaa sisältöä näytetä katsojille.

51 Twin Peaks, jakso 9.

52 Twin Peaks, jakso 14.

53 Twin Peaks, jakso 4.

54 Twin Peaks, jakso 23.

55 Molemmat tapahtumat Twin Peaks, jakso 7.

Benjamin Horne ja Katherine Martell yhdistävät liikeneuvottelut ja seksin.

Horne haluaa "testata" bordellinsa uudet työntekijät ennen kuin heitä päästetään asiakkaiden palvelukseen.

Hornen veljekset pohtivat, kumpi sahan tilikirjoista kannattaa polttaa. Toisesta tilikirjasta näkyy sahan todellinen taloudellinen tilanne, toisen lukuja on kaunisteltu.

10
Leo Johnsonin näkökulmakuva Windom Earlesta. Earle vaikuttaa ensitapaamisella ystävälliseltä. Ystävällinen käytös kätkee Earlen todellisen, julman luonteen.

11, 12, 13
Esimerkkejä Windom Earlen naamioitumistaidoista.

14
Winsom Earle alistaa Leo Johnsonia uhaten lyödä tätä käsissään olevalla huilulla. Hän myös asentaa Leon kaulaan sähköiskuja antavan kaulapannan.

Saattaa olla, että Jenningsin piti vain kovistella Johnsonia ottamaan täysi vastuu tuhopoltosta tai että Martellin piti vain nähdä sahan palo. Yhtä todennäköiseltä ellei todennäköisemmältäkin vaikuttaa kuitenkin olevan halu vaihtaa molemmat liikekumppanit pysyvästi, jotteivät he paljasta Hornen kieroja juonia. Valta-aseman sekä johtajan statuksen vuoksi Ben Hornella on seksisuhteita monen tv-sarjan naisen kanssa (ks. kuva 7). Seksisuhteet tekee moraalisesti arveluttaviksi se, että Ben Horne on naimisissa Sylvia Hornen kanssa, minkä lisäksi monet Hornen seksikumppaneista ovat vakituisissa parisuhteissa. Pettämisaspektin lisäksi Hornen hahmoa leimaa kyseenalainen seksuaalinen kiinnostus nuoria naisia kohtaan. Nuorimmat Hornen seksikumppaneista ovat juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneita ja useimmat heistä työskentelevät Hornen omistamassa bordellissa. Laura Palmer on ollut seksisuhteessa Benjamin Hornen kanssa. Myös Hornen oma 18-vuotias tytär Audrey päätyy työskentelemään toviksi isänsä omistamaan bordelliin⁵⁶ ja miltei tulee isänsä seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi.

Mielestäni Ben Hornen tekee pahaksi se, että hän käyttää toisia ihmisiä häikäilemättömästi hyväkseen. Hän ei välitä siitä, mitä hänen tekonsa aiheuttavat muiden henkilöiden elämänlaadulle, varallisuudelle tai hyvinvoinnille. Hornen tekemisiin ei puututa, sillä hänellä on puolellaan liuta lakimiehiä sekä yhteisöltä saatu arvostus suuren, kaupunkiin työllisyyttä tuovan hotellin johtajana. Vaikka Hornella on vaikutusvaltaa, hänen kiillotettu ulkokuorensa ei kestä säröjä. Kun Hornea epäillään murhasta, hän yrittää luistaa pidätystilanteesta vedoten korkeassa asemassa oleviin ystäviinsä, minkä jälkeen hän yrittää karata paikalta⁵⁷. Hornelle liike- ja seksisuhteet ovat kaikki kaikessa, eikä hän suvaitse, että ulkopuoliset puuttuvat näihin suhteisiin.

Hulluuden aiheuttama paha

Windom Earle edustaa älykkyyden ja hulluuden yhdistelmästä syntyvää, psykopatiaan vivahtavaa pahuutta. Earle on älykäs, kekseliäs ja neuroottisen tarkka sääntöjen suhteen. Agentti Cooper luonnehtii Earlen mielenlaatua osuvasti⁵⁸:

”Windom Earle’s mind is like a diamond: it’s cold and hard and brilliant.”

Earle on Cooperin entinen työpari FBI:ssä. Ennen tv-sarjan tapahtumia Cooper rakastuu Earlen vaimoon Carolineen, mistä mustasukkaisena Earle ampuu Cooperia sekä tappaa vaimonsa. Hän itse näyttää

⁵⁶ Twin Peaks, jaksot 6–10.

⁵⁷ Twin Peaks, jakso 14.

⁵⁸ Twin Peaks, jakso 21.

menettävän järkensä ja joutuu psykiatriseen pakkohoitoon. Menettääkö Earle oikeasti järkensä vai esittääkö hän mielipuolta välttääkseen vankilatuomion jätetään tv-sarjassa epäselväksi.⁵⁹ Earle kantaa sairaalloisesti kaunaa Cooperille ja syyttää tätä vaimonsa kuolemasta.

Cooper ei ole ainoa syy, miksi Windom Earle ilmestyy Twin Peaksiin. Earle etsii Twin Peaksin lähimetsissä sijaitsevaa Mustaksi Killaksi kutsuttua pahuuden tyyssijaa, joka on tietävästi suurten voimien lähde. Earle on osallistunut Mustan Killan etsintään työskennellessään projekti Blue Bookin parissa vuosia ennen tv-sarjan tapahtumia⁶⁰. Hänet kuitenkin erotettiin projektista liiallisen omistautuneisuuden, tietojen pimittämisen ja väkivaltaisen käytöksen vuoksi. Projektista erottamisen jälkeen Earle on etsinyt Mustaa Kiltaa omatoimisesti.

Earle ei välitä siitä, mitä vaikutuksia hänen toiminnallaan on toisiin ihmisiin. Cooperin kanssa pelaamassaan shakkipelissä hän tappaa jonkun jokaista syötyä nappulaa kohden⁶¹ (ks. kuva 10). Earle nauttii kiduttamisesta ja pelon avulla saavutetusta vallasta (ks. kuva 14). Tässä mielessä hänessä on samankaltaisia piirteitä kuin Bobissa. Bobista poiketen Earle ei kuitenkaan ilmeisesti saa nautintoa niinkään itse kärsimyksen aiheuttamisesta kuin toisten ihmisten elämään puuttumisesta.

Oman kokemukseni mukaan Windom Earlen kaltaiset mielipuoliset roolihahmot koetaan pelottavina, sillä katsojilla on taipumus kokea ns. normaalia poikkeava pelottavana ja ahdistavana. Windom Earle on kuvattu naamioitumisen mestarina, mistä syystä hänen on mahdollista liikkua twinpeaksiläisten keskuudessa kenenkään sitä tajuamatta (ks. kuvat 11-13). Tämä lisää pelkoa mielipuolisesta psykopaatista, joka saattaa iskeä varoittamatta missä ja milloin tahansa. Ulkopuolisten psykopaattien lisäksi Earlen hahmo saattaa vedota katsojan hulluksi tulemisen pelkoon. Cooperin epäilyn mukaan Earle esitti aluksi mielipuolta ja muuttui huomaamattaan sellaiseksi⁶². Katsojalla saattaa olla samankaltaista ahdistusta oman itsensä hävittämisestä ja tilalle hiipivästä hulluudesta, jota ei itsekään osaa tunnistaa.

59 Twin Peaks, jakso 21.

60 Twin Peaks, jakso 27.

61 Twin Peaks, jaksot 20 & 26.

62 Twin Peaks, jakso 21.

4.3 Metaforinen paha

Twin Peaksissa esiintyy myös metaforista pahuutta: asioita ja esineitä, jotka eivät välttämättä sinänsä ole pahoja mutta esiintyvät pahojen tapahtumien yhteydessä ja toimivat ikään kuin pahuuden vertauskuvina. Valitsin metaforisen pahan teemaan mukaan pöllöt, joita esiintyy juuri ennen kuin pahoja asioita tapahtuu, Mustan Killan, joka on pahuuden tyyssija ja alkulähde, sekä tulen, joka mielestäni kuvaa pahuuden tuhoavaa voimaa.

Pöllöt pahan airueina

Twin Peaksissa esiintyy valtava määrä pöllöjä. Pöllöjen olomuodot vaihtelevat: välillä kuuluu pelkkää huhuilua⁶³, toisinaan näkyy pöllöaiheinen esine⁶⁴ (ks. kuva 18) ja ajoittain televisiosarjassa on eläviä pöllöjä⁶⁵ (ks. kuva 15). Yhteistä kaikille sarjassa näkyville pöllöille on, että ne näkyvät tai kuuluvat juuri ennen pahoja tapahtumia tai niiden yhteydessä. Pöllöt vaikuttavat toimivan pahan airueina. Missä on pöllö, siellä tapahtuu jotain pahaa.

Pöllöt liittyvät Twin Peaksissa myös henkilöiden yllättävään ja selittämättömään katoamiseen: pöllö näkyy, kun majuri Briggs häviää hänen ollessaan Cooperin kanssa iltanuotiolla kalastusreissun päätteeksi⁶⁶. Pöllö näkyy myös, kun Pölkkyrouva Margaret Lanterman kertoo omasta lapsuuden katoamiskokemuksestaan⁶⁷. Ymmärtääkseni katoamistilanteissa henkilö siirtyy tästä maailmasta toiseen, yliluonnolliseen maailmaan. Pöllö toimii katoamistilanteessa maailmasta toiseen siirtymisen vertauskuvana: sielu matkustaa kuin linnun siivin tavallisesta elämissämaailmasta yliluonnolliseen maailmaan.

Katoamistapausten lisäksi pöllöillä on muutenkin yliluonnollinen rooli Twin Peaksissa. Jättiläinen, joka antaa unissa Cooperille vihjeitä Laura Palmerin murhaajasta, kertoo eräässä vihjeessään⁶⁸:

”Owls are not what they seem.”

63 Esimerkiksi Twin Peaks, jaksot 12 & 14.

64 Esimerkiksi Twin Peaks, jaksot 19, 22 & 23.

65 Esimerkiksi Twin Peaks, jaksot 12, 21 & 24.

66 Twin Peaks, jakso 17.

67 Twin Peaks, jakso 24.

68 Twin Peaks, jakso 8.

Jättiläisen vihjeestä voi tulkita, että pöllöt eivät ole pelkästään tavallisia eläimiä, vaan niillä on myös jokin syvempi merkitys, joka ei ole kaikkien nähtävissä. Vihje vahvistaa entisestään, kun vihjettä seuraavassa jaksossa pöllö ilmestyy Bobin kasvojen päälle⁶⁹ (ks. kuvat 16-17). Pöllöillä vaikuttaa olevan yliluonnollisessa mielessä yhteys pahuuteen ja pahuutta edustaviin hahmoihin. Tulkitsen pöllön yhdistymisen Bobin kasvoihin niin, että Bob elää ajoittain myös pöllöissä. Tämä selittänee sen, miksi pöllöjä esiintyy niin paljon pahojen tapahtumien yhteydessä: mikäli Cooper on oikeassa siinä, että Bob saa ravintonsa pelosta⁷⁰, Bob saattaa seurata pahoja tapahtumia pöllön hahmossa ravitakseen itseään tai vähintään nauttiakseen ja saadakseen huvitusta pahojen tekojen katsomisesta.

Pöllöt on länsimaisessa kulttuurissa monesti yhdistetty pahuuteen ja yliluonnollisiin voimiin. Koska pöllöt ovat yöeläimiä ja saalistajia, niiden on ajateltu tuovan kuolemaa ja epäonnea⁷¹. On myös ajateltu, että pahat henget liikkuvat pöllöjen hahmossa⁷². Jo pelkkä pöllön huhuilu on liitetty pimeisiin voimiin ja sen on ajateltu symboloivan hengen tai sielun pimeyttä⁷³. Ei siis mikään ihme, että pahojen tapahtumien airuena on pöllö, eikä jokin muu eläin. Pöllö ei ole kuitenkaan aivan yksiselitteisesti pahan metafora Twin Peaksissa: vaikka pöllöillä on voimakkaita negatiivisia symbolimerkityksiä, niitä on myös pidetty tiedon ja viisauden symboleina, ja pöllöillä on ajateltu olevan kyky nähdä tietämättömyyden aiheuttamassa pimeydessä⁷⁴.

Musta Kilta, pahuuden tyyssija

Aivan kuten Bob, myös Musta Kilta näyttäytyy tv-sarjan hahmojen unissa. Mikäli Jupiter ja Saturnus ovat oikeassa asemassa, ajankohta on oikea ja tietää mistä hakee, voi Mustan Killan sisäänkäynnin löytää myös todellisesta maailmasta⁷⁵. Ohjeet Mustan Killan löytämiseksi löytyvät Twin Peaksin lähistöllä sijaitsevan Pöllöluolan seinään tehdystä kalliomaalauksesta⁷⁶.

Musta Kilta on kuvattu paikkana, jossa on mahdollisesti kaksi identtistä huonetta ja niiden välissä oleva käytävä. Tilojen lukumäärää on vaikea

69 Twin Peaks, jakso 9.

70 Ks. luku *Demoninen paha*.

71 Becker 2000, 223.

72 Biedermann 1993, 297.

73 Becker 2000, 223.

74 Becker 2000, 223.

75 Twin Peaks, jakso 28.

76 Twin Peaks, jakso 29.

15

Twin Peaksissa kuvatuilla pölyillä on ruskea höyhenpuku, oranssit silmät sekä sarvia muistuttavat töyhdöt päälle.

16, 17

Pöly ilmestyy Bobin kasvojen päälle Jättiläisen vihjeen mukaisesti.

18

Pölykuva Katherine Martellin takana tämän neuvotellessa Josie Packarin luovuttamisesta Thomas Echardt käsiin. Pöly kuvaa teon pahaa luonnetta.

19

Laura Palmerin doppelgänger. Doppelgängerit tunnistaa mielipuolisista ilmeistä sekä sumeista, vaaleansinisistä silmistä.

20

Mustan Killan huoneiden välissä oleva käytävä, jossa on Milon Venusta muistuttava veistos. Huoneesta toiseen liikutaan verhojen lomasta.

21

Kuva toisesta Mustan Killan huoneesta, jossa Dale Cooper ja Mies toisesta maailmasta keskustelevat.

arvioida niiden samankaltaisuuden vuoksi. Kaikkien tilojen lattia on ruskeavalkoinen ja sahalaitakuvioinen, seiniä peittävät punaiset verhot. Ikkunoita ja ovia ei ole - tilasta toiseen siirrytään punaisten verhojen lomasta. Käytävässä ei ole muita esineitä kuin Milon Venusta muistuttava veistos (ks. kuva 20). Huoneiden kalustus on vähäinen. Molemmissa (olettaen, että huoneita on kaksi) huoneissa on kolme nojatuolia, kaksi jalkalamppua, sohvapöytä, jolla on Saturnusta muistuttava valaisin sekä veistos, joka muistuttaa antiikin Kreikan patsaita (ks. kuva 21).⁷⁷ Mustassa Killassa fysiikan lait eivät päde: ihmisiä ilmestyy ja häviää, aika ei kulje samoin kuin oikeassa maailmassa, kahvin olomuoto muuttuu nestemäisestä kovaksi ja siitä siirappimaiseksi. Myös puhe muuttuu Mustassa Killassa omituiseksi.⁷⁸ Tv-sarjassa halutaan selkeästi erottaa yliluonnollinen Musta Kilta arkimaailmasta. Ero reaali- ja henkimaailman välillä on toteutettu monilla erilaisilla keinoilla, jotta epätodellisuuden ja unenomaisuuden tuntu olisi entistä vahvempi. Unen- tai ennemminkin painajaisenomaisuutensa vuoksi Mustaa Kilttaa voi pitää alitajuisen unimaailman metaforana. Mustan Killan tapahtumilla näyttää olevan ns. unilogiikka, jossa unimaailman tapahtumat vaikuttavat todelliseen maailmaan siirtymisen jälkeen täysin järjettömiltä.

Mustaan Kiltaan pääsee sisälle Twin Peaksia ympäröivästä metsästä. Visuaalisesti metsät on kuvattu Twin Peaksissa monesti uhkaavina: ne ovat suuria, hämääviä ja eksyttäviä. Metsistä varoitellaan esimerkiksi agentti Cooperia, mutta metsissä olevan pahuuden epäillään tosiasiaa olevan kotoisin Mustasta Killasta eikä niinkään metsistä itsestään⁷⁹.

Metsässä on kahdentoista plataanipuun ringi, jonka keskellä on valkoinen rengas ja sen keskellä lammikko poltettua moottoriöljyä. Tämä rengas toimii Mustan Killan oviaukkona. Pelko toimii avaimena Mustaan Kiltaan. Pelkäävä henkilö saa plataanipuurinkiin ilmestymään punaiset verhot, joiden lomasta kiltaan voi astua sisälle. Windom Earle käyttää avaimenaan Annie Blackburniä, jonka hän kidnappasi Miss Twin Peaks -kilpailusta. Blackburn on kauhuissaan siepatuksi tulemisesta ja pelkää, mitä Earle aikoo tehdä hänelle seuraavaksi. Annie Blackburnin tuntema kauhu ja pelko toimii avaimena, jonka avulla

⁷⁷ Twin Peaks, jakso 29.

⁷⁸ Twin Peaks, jakso 29.

⁷⁹ Twin Peaks, jakso 28.

Earle pääsee sisälle Mustaan Kiltaan ilman, että hänen itsensä tarvitsee pelätä.⁸⁰

Apulaisserriffi Tommy 'Hawk' Hill kuvaa Mustaa Kiltaa paikkana, jonka läpi jokaisen täydellisyyteen pyrkivän hengen on käytävä. Hän sanoo, että Mustassa Killassa kohtaa varjominänsä ja mikäli sinne astuu ilman täydellistä rohkeutta, se tuhoaa sisään astujan sielun.⁸¹ Mustassa Killassa kohtaa oman doppelgängerinsa (saatetaan kirjoittaa myös doppelganger), oman yliluonnollisen ilkeän kaksosensa⁸². Twin Peaksin doppelgängerit tunnistaa mielipuolisista ilmeistä sekä vaaleansinisistä, maitomaisista silmistä (ks. kuva 7)¹⁹. Mustassa Killassa esiintyvät Laura ja Leland Palmerin, Maddy Fregusonin sekä Dale Cooperin doppelgängerit. Sarjan lopussa Dale Cooper yrittää paeta omaa ilkeää kaksostaan - huonolla menestyksellä⁸³.

Pohjois-Amerikan alkuperäisasukkaat, joita Hawk edustaa Twin Peaksissa, uskovat, että on olemassa kaksosia, joista toinen on hyvä, toinen paha⁸⁴. Twin Peaksissa esiintyvät doppelgängerit edustavat mielestäni kaksosten pahaa yksilöä: perusluonteeltaan hyväntahtoinen ihminen kohtaa yliluonnollisessa maailmassa pimeän puolensa. Minusta doppelgänger-ajatus on kiinnostava: jokaisella ihmisellä on olemassa toinen puoli, tavallaan kääntöpuoli, joka pitää sisällään kaikki ihmisen hyvien ominaisuuksien vastakohtaiset puolet. Ajatus ilkeän kaksosen olemassaolosta edellyttää ihmiseltä vakaata uskoa oman itsen hyvyyteen - muuten ei olisi mielekästä ajatella, että itselle vastakohtainen kaksonen olisi paha.

Doppelgängereiden lisäksi Mustassa Killassa on myös muita enemmän tai vähemmän yliluonnollisia asukkaita. Bob on kotoisin Mustasta Killasta ja hänen nähdään kurkottelevan sieltä todelliseen maailmaan⁸⁵. Bobin lisäksi Mustassa Killassa näyttäytyvät myös 'Mies toisesta maailmasta', sekä jättiläinen.

Mies toisesta maailmasta esiintyy Twin Peaksissa ajoittain myös nimityksellä kääpiö. Kääpiöt tunnetaan länsimaisessa mytologiassa taikavoimien ja kätkeytyneiden aarteiden vartijoina ja hallussapitäjinä⁸⁶.

80 Twin Peaks, jakso 29.

81 Twin Peaks, jakso 18.

82 Twin Peaks, jakso 29.

83 Twin Peaks, jakso 29.

84 Becker 2000, 314.

85 Twin Peaks, jaksot 27 & 28.

86 Bidermann 1993, 176.

Kääpiöitä on myös pidetty alitajunnan symboleina⁸⁷. Twin Peaksin kääpiöhahmo on esitetty länsimaisen mytologiaperinteen mukaisena: Mies toisesta maailmasta näyttäytyy alitajunnan ilmentymissä - unissa, näyissä sekä Mustassa Killassa. Lisäksi Mies toisesta maailmasta antaa Dale Cooperille vihjeitä Lauran murhaajasta⁸⁸ - toisin sanoen hän tietää asioita, joita suurin osa tv-sarjan hahmoista ei tiedä. Mies toisesta maailmasta ei kuitenkaan ole mielestäni yksiselitteisen hyväntahtoinen hahmo: hän veljeilee ajoittain Bobin kanssa⁸⁹ sekä esiintyy Josien kuoleman yhteydessä tanssien tämän kuolinpaikan päällä⁹⁰. Perinteisen kääpiömytologian mukaan kääpiöt ovat toiminnassaan mielivaltaisia eivätkä pelottavuudestaan huolimatta ole luotettavasti puhtaan hyviä tai pahoja hahmoja⁹¹.

Tuli halun, vihan ja siirtymien kuvaajana

Tulta voi löytää Twin Peaksissa mitä moninaisimmista paikoista. Sarjassa kuvataan tahallaan sytytettyjä tulipaloja⁹², sahan tuhopoltto⁹³ sekä yliluonnollisia leimahduksia⁹⁴. Yhteistä näille tulipaloille on se, että lukuun ottamatta yliluonnollisia leimahduksia, joiden alkuperää on mahdoton määritellä, kaikki tulet ovat tahallaan sytytettyjä.

Tahallisuutensa vuoksi tulet toimivat ihmisen tekemän pahuuden tai tarkemmin muotoiltuna ihmisen aiheuttaman pahuuden tuhovoiman metaforina. Negatiivisten tunteiden, kuten kateuden, ahneuden ja vihan tapaan se raivaa ympäriltään lähes kaiken niin, että jäljelle jää vain karrelle palanut maa: ihmisraunio, jonka viha on kuluttanut loppuun.

Fyysisten tekojen lisäksi tuli toimii myös halun ja siihen liittyvien kateuden ja mustasukkaisuuden vertauskuvana. Henkilöhahmot, joiden yhteydessä tuli esiintyy ovat valtavan omistushaluisia ja pitävät mustasukkaisesti kiinni ihmisistä, jotka he kokevat jollain tasolla omikseen. Tulen ja omistushalun yhteys on selkeimmin havaittavissa Bobin, Thomas Eckhardtin ja Leo Johnsonin yhteydessä.

Bobin halu vallata henkilöitä esiintyy monesti yhdessä tuliteeman kanssa. Bobin hahmo houkuttelee Lelandia kristillisen Saatanan

87 Cirlot 2005,91.

88 Twin Peaks, jakso 2.

89 Twin Peaks, jakso 29.

90 Twin Peaks, jakso 23.

91 Bidermann 1993, 176.

92 Twin Peaks, jakso 20.

93 Twin Peaks, jakso 7.

94 Twin Peaks, jakso 29.

tapaan antautumaan pahan valtaan⁹⁵: Leland Palmerin kertoo Bobin houkutelleen hänet päästämän henkiolennon sisäänsä heittelemällä Lelandin päälle palavia tulitikkuja ja kysellen

”You want to play with fire, little boy?”⁹⁶.

Myös Lelandin tytär Laura kuvaa Bobin halua vallata hänet tuliaiheisella päiväkirjamerkinnällä:

”I know he [Bob] wants me. I can feel his fire”⁹⁷.

Ensimmäinen lainaus viittaa sanontaan ”leikkiä tulella”, jonka mukaan ihminen on varomaton ollessaan tekemisissä vaarallisen asian kanssa. Bobin tapauksessa tämä sanonta on hyvinkin aiheellinen. Suora tulkinta Bobin kommentista on, että hän nimenomaan kehottaa Leland Palmeria aloittamaan leikin pahuuden kanssa. Pahuuden kanssa leikkiminen muuttuu Twin Peaksin edetessä vakavaksi ja Leland ns. polttaa näppinsä. Jälkimmäisessä lainauksessa Bobin tuntemaa halua on metaforisesti kuvattu tulella. Halu on kuin tulta, joka polttaa ei vain haluajaa itseään, vaan myös halun kohteena olijaa, saaden tämän tuntemaan olonsa epämiellyttäväksi.

Varakas liikemies Thomas Eckhardt haluaa omistaa Josie Packardin, jonka hän aikoinaan pelasti kadulta ja jota hän on sen jälkeen kohdellut tyttärenään, alamaiseenaan ja rakastajanaan⁹⁸. Tuli näkyy heijastuksena Thomas Eckhardtin aurinkolaseissa hänen saavuttuaan Twin Peaksiin hakemaan entistä rakastajatartaan⁹⁹ (ks. kuva 23). Uskon, että aurinkolaseista heijastuva tuli kuvaa Eckhardtin halua tuhota Josie Packard, kun tämä kapinoi, eikä halua palata takaisin Eckardtin nöyräksi alamaiseksi.

Leo Johnson suhtautuu mustasukkaisesti ja alistavasti vaimoonsa Shellyyn läpi koko tv-sarjan. Ensimmäisen tuotantokauden lopulla Johnsonille selviää, että osa hänen mustasukkaisista epäilyistään on aiheellisia ja hänen vaimollaan on suhde toiseen mieheen. Samoihin aikoihin Leo Johnsonilta on tilattu sahan tuhopoltto ja hän päättää polttaa vaimonsa tuhopolton yhteydessä¹⁰⁰ (ks. kuva 22). Leo Johnsonin

⁹⁵ Esimerkiksi Raamattu, Luuk.4:5-7.

⁹⁶ Twin Peaks, jaksot 10 ja 16.

⁹⁷ Twin Peaks, jakso 16.

⁹⁸ Twin Peaks, jakso 18.

⁹⁹ Twin Peaks, jakso 21.

¹⁰⁰ Twin Peaks, jakso 7.

22

Leo Johnson aikoo polttaa tuhopolton yhteydessä vaimonsa Shellyn saatuaan tietää hänen uskottomuudestaan.

23

Tuli heijastuu Thomas Echhardtin lasista tämän tullessa hakemaan Josie Packardia takaisin luokseen.

24

Bob vie Windom Earlen sielun Mustassa Killassa.

toiminnassa on nähtävissä ”jos minä en saa, kukaan muukaan ei saa”-mentaliteetti. Kateellisena ja mustasukkaisena hän on valmis vaikka tappamaan oman vaimonsa estääkseen tämän suhteen muihin miehiin.

Länsimaisessa symboliikassa tulella on nähty kahtiajakautunut merkitys: toisaalta tulen on ajateltu puhdistavan pahasta ja kuvaavan elämänhalua¹⁰¹, toisaalta sen on nähty tuhoavan ja viittaavan Helvetin liekkeihin¹⁰². Tulella on Twin Peaksissa myös vahva yliluonnollinen elementti ja se liittyy vahvasti Mustaan Kiltaan. Cooperin ollessa Mustassa Killassa esiintyy kaksi suurta ja näennäisesti tyhjistä ilmestystyvä leimahdusta ja Windom Earlen päästä nousee liekkejä Bobin viedessä tämän sielun¹⁰³ (ks. kuva 24). Fyysisten tulien lisäksi Mustan Killan yhteydessä esiintyy usein fraasi ”*Fire Walk With Me*”. Fraasi löytyy lapulta, johon se on kirjoitettu verellä, Lauran murhapaikalta: vanhasta junanvaunusta¹⁰⁴. Mustassa Killassa majaileva kääpiö sanoo lauseen Cooperin käydessä keskustelua tämän kanssa¹⁰⁵. Lisäksi yksikätisellä miehellä, henkiolento Mikella, on hänen omien sanojensa mukaan ollut *Fire Walk With Me* -tatuointi vasemmassa (nytemmin puuttuvassa) kädessään.

Lause ”*Fire Walk With Me*” liittyy sielun tai hengen siirtymiseen maailmasta toiseen, sillä fraasista on olemassa myös pidempi versio:

*”Through the darkness of future past the magican longs to see... one chants out between the worlds, fire walk with me.”*¹⁰⁶

Edellä mainittu lainaus esiintyy Miken kertomana Cooperin unessa ja Bobin sanomana tämän lähtiessä Leland Palmerin ruumiista. Uskon lainauksen viittaavan Bobin ja Miken hahmoihin: yliluonnollisiin henkiolentoihin, jotka matkustavat reaali maailman ja yliluonnollisen henki maailman välillä. Henkien siirtyminen maailmasta toiseen on vahvasti yliluonnollista, ja tuli toimii mahdollisesti taianomaisen siirtymän metaforana: se ilmestyy ja katoaa taas jättäen jälkeensä haihtuvan savu juovan. Mikäli tulta ajattelee tässä yhteydessä maailmasta toiseen siirtymisen metaforana, sen voisi ajatella edustavan myös ihmisen kuolemaa kristillisestä näkökulmasta: fyysinen keho lakkaa olemasta ja jäljelle jää vain yliluonnolliseen maailmaan siirtyvä sielu.

101 Cirlot 2005, 105-106.

102 Becker 2000, 112-113.

103 Twin Peaks, jakso 29.

104 Twin Peaks, pilottijakso.

105 Twin Peaks, jakso 29.

106 Twin Peaks, jaksot 2 ja 16.

5 Pohdinta

Pohdintaosiossa pyrin laajentamaan Twin Peaksin pohjalta löytämiäni pahuuden ilmenemismuotoja laajempaan populaarikulttuurin viitekehykseen. Jotta voisin rinnastaa Twin Peaksissa kuvattua pahuutta yleisesti populaarikulttuuriin, minun on ensin avattava, millaista on Twin Peaksille tyypillinen pahuus.

Pohdintaosio jakautuu kolmeen alalukuun: ensimmäisessä alaluvussa käsittelen tutkielman tekemistä, sen vahvuuksia, heikkouksia, sekä jatkotutkimusideoita.

Alaluku *Twin Peaksin erityislaatuinen pahuus* avaa, millaisia erityispiirteitä tv-sarjan pahuudesta on löydettävissä eli millaista on Twin Peaksin pahuus ja miten ja miksi sitä on kuvattu.

Viimeisessä alaluvussa pohdin pahuuden suosiota nykyajan populaarikulttuurissa. Luvussa *Pahuuden suosion syitä* tarkastelen pahuutta käsittelevien populaarikulttuurin tuotteiden suosiota ja pohdin, mitkä seikat suosiota voisivat selittää. Pohdin luvussa lyhyesti myös, millaisia vaikutuksia pahuuden kuvaamisella saattaa olla ihmisten arkielämään.

5.1 Tutkielman tekemisestä

Varsinainen tutkimusosioni päättyy analyysiin. Aineistolähtöinen tutkimus palveli valitsemaani aihetta ja tutkimuskysymykset sekä pahuuden teemoittelu nousivat aineiston pohjalta kuin itsestään. Tutkimuskirjallisuutta löytyi helposti ja monipuolisesti eri tieteenaloilta, mikä mielestäni auttoi pahuuden monipuolisessa analysoimisessa. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisi tutkimuskirjallisuuden lukeminen kannattanut aloittaa vasta aineiston läpikäymisen jälkeen, sillä huomasin luetun tutkimuskirjallisuuden vaikuttavan siihen, mihin Twin Peaksissa kiinnitin huomiota. Teemoittelua tehdessäni minun olisi myös kannattanut tehdä tarkemmat muistiinpanot siitä, mikä missäkin tv-sarjan kohdassa vaikutti kiinnostavalta. Se olisi helpottanut tutkimuksen kirjoitusosiota, sillä silloin ei olisi tarvinnut palata yhtä useasti tarkistamaan kohtausten sisältöjä ja niissä esiintyviä yksityiskohtia.

Tutkielmani rajoituksista selkein on sen subjektiivisuus: joku toinen olisi voinut jaotella pahuutta aivan toisella tavalla ja toisin perustein. Subjektiivinen tulkinta ei ole myöskään muuttumaton: elämäkokemus

ja tiedon lisääntyminen ohjaavat sitä, mitä eri kuva-aiheissa näkee ja miten näkemäänsä tulkitsee. Toisaalta, mikäli teosanalyysiä ei tee jonkin valmiin mallin mukaan, sitä on mahdoton tehdä objektiivisesta näkökulmasta. Subjektiiivinen tulkinta on myös ainoa keino saada ainutkertaista kokemuseräistä tietoa jostain aiheesta tai ilmiöstä. Toisin sanoen subjektiivisuus on samanaikaisesti tutkimukseni vahvuus ja heikkous. Aion jatkaa pahuusteeman tutkimista maisteriopinnoissani. Minulla ei ole vielä selkeää suunnitelmaa, mihin suuntaan haluaisin aiheen parissa työskentelyä viedä, mutta esimerkiksi jonkinlaisen opetuksellisen osion yhdistäminen pahuuden käsittelyyn visuaalisen kulttuurin kentällä vaikuttaisi mielenkiintoiselta näkökulmalta aiheeseen.

5.2 Twin Peaksin erityislaatuinen pahuus

Pahuudella ja pelolla on voimakas yhteys Twin Peaksissa ja pahuutta kuvaavassa kulttuurissa yleensäkin. Ann Heberleinin mukaan pahat asiat koetaan usein pelottavina ja vastaavasti pelottavia asioita pidetään yleensä pahoina. Toisin sanoen kyseessä olisi kaksi eri nimitystä samalle kokemukselle.¹⁰⁷ Pelko ja pahuus toimivat Twin Peaksissa kantavina teemoina läpi koko tv-sarjan.

Twin Peaksin pahuudelle on tyypillistä laaja erilaisten pahuuksien skaala: osa pahoista hahmoista ja teoista on tuttuja ja arkisia - ne liittyvät tavalliseen elämismaailmaan ja asettuvat näin lähelle katsojien omaa arkitodellisuutta. Arkisen pahuuden lisäksi tv-sarjassa kuvataan vahvasti yliluonnollista, metafyyssistä pahuutta. Arkinen ja yliluonnollinen pahuus myös yhdistyvät tv-sarjassa ajoittain: esimerkiksi Laura Palmerin murha vaikuttaa aluksi tavalliselta ihmisen tekemältä, mutta tarkemmin tarkasteltuna osoittautuukin yliluonnollisen hahmon toteuttamaksi.

Vaikuttaa ilmeiseltä, etteivät David Lynch ja Mark Frost ole halunneet Twin Peaksia tehdessään yksinkertaistaa pahuutta pelkäksi fyysisellä väkivallalla mässäilyksi, vaan pahojen tekojen kavalkadi on esitetty monitulkintaisena, eri tasoille ulottuvana ja monenlaisia muotoja saavana. Vaikka Twin Peaksissa kuvattu pahuus on monipuolista, tv-sarja ei käsittele yhteiskunnallista, institutionaalista pahuutta. Elokuva- ja televisiotutkimuksen professori Henry Bacon on luonnehtinut institutionaalista pahuutta valtarakenteisiin ja moraalinormien sisälle rakennetuksi, ja näin yhteiskunnan näkökulmasta pahat teot oikeuttavaksi¹⁰⁸. Institutionaalisen pahuuden sijaan tv-sarja onkin

¹⁰⁷ Heberlein 2011, 281.

¹⁰⁸ Bacon 2010, 13.

keskittynyt yksilöiden ja pienten ryhmien välisiin epätasa-arvoisiin suhteisiin.

Twin Peaks leikittelee monipuolisesti tavallisesta poikkeavan pelottavuudella ja pahaksi leimaamisen seurauksilla. Vaikka esimerkiksi Windom Earlea ja Bobia on syytäkin pelätä heidän aggressiivisen ja vahingoittavan käyttäytymisensä vuoksi, osa heidän ns. pahuudestaan selittyy toiseudella: Earlea pidetään pahana hulluutensa vuoksi, Bobia yliluonnollisuutensa takia. Bob ja Earle eivät sovi tavallisen kansalaisen muottiin, mistä syystä heitä voi pitää yhteisöä uhkaavina. Twinpeaksiläisistä suurin osa on jollain lailla kummallisia, ja kaikilla hahmoilla tuntuu olevan salaisuuksia, jotka myös kerrotaan katsojalle. Salaisuuksistaan huolimatta kaupunkilaiset muodostavat yhteisön, josta liian paljon poikkeavia henkilöitä pidetään uhkaavina ja jopa vaarallisina.

Pahuuden metaforat ja symboliikka noudattavat Twin Peaksissa pitkälti länsimaiseen symboli- ja mytologiaperinteen tematiikkaa. Tulella ja pöllöillä on vastaavanlaisia symbolimerkityksiä myös Twin Peaksin ulkopuolella ja pahuuden tyyssijan kuvaaminen on tuttua taideperinteessä. Tuli, pöllö ja kääpiö eivät ole selkeitä symboleita, vaan niillä kaikilla on kaksoismerkitys, jonka toinen puoli on positiivissävytteinen, toinen puolestaan negatiivinen. Twin Peaksissa pahuutta ei ole yksinkertaistettu tekojen tai henkilöiden osalta, mistä syystä uskon tekijöiden pysyvän monitulkintaisella linjalla myös symboli- ja metaforatasolla: pahuus on niin monimuotoinen ilmiö, ettei sitä voi kuvata vain yhdellä tai kahdella metaforalla, vaan pahuuden eri ilmenemismuodoille on luotu omat vertauskuvansa.

Twin Peaksia voi pitää aikuisten satuna, sillä tv-sarjassa on nähtävissä yleensä satuihin liitettävä vahva hyvän ja pahan polarisaatio. Twin Peaksin tapauksessa hyvällä ja pahalla on omat yliluonnolliset tyyssijansa: Valkoinen ja Musta Kilta. Valkoinen Kilta on täynnä hyvyttä ja rakkaus toimii avaimena, jolla sinne pääsee sisälle. Valkoista Kilttaa ei ole kuvattu lainkaan visuaalisesti, pelkästään sanallisesti. Musta Kilta ¹⁰⁹ puolestaan toimii Valkoisen Killan täydellisenä vastakohtana - pahuuden alkulähteenä ja asuinpaikkana. Sekä Valkoinen että Musta Kilta pitävät sisällään valtavasti yliluonnollista voimaa, jota tavoittelevat käyttöönsä tavalliset kuolevaiset. Tämä yliluonnollinen, taikuuteen verrattavissa oleva ominaisuus lisää Twin Peaksin sadunomaisuutta.

Paikkojen lisäksi myös Twin Peaksin hahmot ovat jakautuneet hyviin ja pahoihin. Vaikka suurin osa henkilöistä ei ole selkeästi pelkästään

109 Ks. luku *Musta Kilta, pahuuden tyyssija*.

hyviä tai pahoja, he ovat yleensä kallistuneet enemmän tai vähemmän jommankumman moraalisen ääripään puolelle. Ns. tavallisten hahmojen lisäksi Twin Peaksissa esiintyy ainakin kaksi arkkityyppiä, joista toinen edustaa pahuutta ja toinen hyvyyttä. Bob on näkemykseni mukaan tv-sarjan ainoa pahan arkkityyppi, joka toimillaan pyrkii aiheuttamaan pelkästään vahinkoa ja kärsimystä. Bobin vastaparina, hyvän arkkityyppinä, voi pitää agentti Dale Cooperia. Agentti Cooper vaikuttaa yli-inhimillisen hyvältä hahmolta: hänellä on korkea moraali, hyvä käytös ja hän selvittää työkseen rikoksia ja toimittaa pahantekijöitä vastuuseen teoistaan. Hyvän ja pahan välinen taistelu jatkuu läpi koko televisiosarjan ja kiihtyy loppua kohden päättyen lopulta hyvän ja pahan arkkityypin kohtaamiseen Mustassa Killassa.

Saduilla on monesti opettava tarkoitus: ne antavat esimerkkejä siitä, kuinka tulisi toimia ja millaisia seurauksia voi olla ei-toivotulla käytöksellä. Useimmiten nykysatujen lopuksi paha saa ns. palkkansa ja hyvyys voittaa. Näin lapsille saadaan opetettua, millainen käytös palkitaan ja mistä puolestaan rangaistaan. Lasten saduista poiketen Twin Peaksilla ei ole onnellista loppua, vaan sarjan lopuksi Bob saa vallattua Cooperin ja ajaa tämän tuhoon. Twin Peaks toteuttaa Grimmin satujen¹¹⁰ tyyppistä aikuisten satujen mallia, jonka loppu on hyvin rankka opetus siitä, miten käy, jos ei pidä varaansa.

5.3 Pahuuden suosion syitä

Pahuus kaikissa eri ilmenemismuodoissaan on suosittu aihe sekä korkea- että populaarikulttuurin piirissä. Mikä pahuudessa viehättää ja miksi pahuus myy niin hyvin? Pohdin pahuuden suosion syitä tässä yhteydessä erityisesti elokuvien ja tv-sarjojen näkökulmasta.

Eräs yleinen selitys pahuuden suosion syyksi populaarikulttuurissa on, että se mahdollistaa katsojan omien pelkojen käsittelyn ilman, että hän joutuu altistamaan itseään vaaraan¹¹¹. Katsoessaan pahuusteeman ympärille rakennettua elokuvaa tai tv-sarjaa katsoja voi peilata omia tunteitaan tarinan hahmojen ja tapahtumien kautta ja käsitellä samalla esimerkiksi omaa pelkoaan joutua väkivallan tai muun pahan teon uhriksi. Kohdatessaan pelkonsa turvallisessa ympäristössä katsoja voi oppia työstämään ja hallitsemaan pelkoaan sekä lieventämään sitä.

Henry Baconin mukaan pelkonsa hallitsemisen lisäksi katsoja voi etsiä elokuvista myös malleja siihen, miten pelottavassa, pahuutta sisältävässä

¹¹⁰ Grimm's Fairytales -nettisivusto.

¹¹¹ Esimerkiksi Bacon 2010, 35; Heberlein 2011, 31, 156.

tilanteessa tulisi käyttäytyä¹¹². Toisin sanoen katsoja harjoittelee mielessään, kuinka toimia yllättävässä ja ahdistavassa tilanteessa. Vaikka uskon Baconin ajatuksen toimintamallien mentaalisesta harjoittelusta olevan yleistä elokuvakatsojien joukossa, se ei ole mielestäni täysin ongelmatonta - elokuvatodellisuus eroaa jokseenkin paljon ihmisten tavallisesta elämismaailmasta. Arkimaailmassa ei voi joutua vakavan väkivallan uhriksi ilman tuskin havaittavia fyysisiä vaurioita tai turvautua siihen, että juuri ratkaisevalla hetkellä pahantekijälle käy jostain syystä huonosti. Todellisen ja elokuvamaailman välisistä ristiriitaisuuksista huolimatta uskon, että mentaalinen tilanteiden harjoittelumahdollisuus selittää osaltaan etenkin pahuutta käsittelevien väkivaltaelokuvien suosiota.

Pelonhallinnan lisäksi pahuusteemalta saatetaan hakea voimakkaita tunnekokemuksia. Pahuus säpsähdyttää ja järkyttää, se provosoi ja vihastuttaa. Kaikki edellä mainitut tunnetilat tuntuvat kehossa sekä mielensisäisesti että fyysisesti. Baconin mukaan voimakkaat tunnereaktiot ovat jo itsessään nautittavia: olennaista on, että tunnereaktiot aiheuttaa katselukokemus, ei todellisuudessa tapahtuva uhkaava tilanne¹¹³. Ihmiset vaikuttavat etsivän adrenaliinipiikkejä, ja pahuutta käsittelevät säpsähdyttävät tv-sarjat ja elokuvat vastaavat tähän tarpeeseen.

Heberlein ja Bacon painottavat, että pelkojen työstämisen lisäksi ihmisillä on luonnostaan viehtymys tabuja ja kiellettyjä asioita kohtaan¹¹⁴. Pahoiksi määriteltävät teot ovat erittäin kulttuurisidonnaisia, mistä syystä hyvin erilaisia käytösmalleja voidaan pitää pahoina. Oli kulttuuripiiri mikä tahansa, kyseisessä kulttuurissa pahoina pidetyt teot ovat useimmiten laissa kiellettyjä. Näiden kiellettyjen aiheiden tai toimintatapojen kuvaaminen erilaisissa medioissa - niin todellisia asioita käsittelevissä kuin fiktiossakin - vetoaa Baconin mukaan katsojien tirkistely- ja kauhisteluviettiin. Seuratessaan pahoja tapahtumia televisioruudulta katsojan ei tarvitse tuntea huonoa omatuntoa siitä, ettei hän itse puutu tilanteeseen, jossa pahuus aiheuttaa kärsimystä toiselle ihmiselle.¹¹⁵

Pahuutta käsittelevä fiktio antaa katsojalle myös mahdollisuuden työstää tietoisia ja tiedostamattomia taipumuksia ja impulsseja, joiden harjoittaminen voi muuten olla kulttuurista riippuen kyseenalaista tai jopa kiellettyä. Bacon väittää, että esimerkiksi väkivaltaisen

¹¹² Bacon 2010, 35.

¹¹³ Bacon 2010, 159.

¹¹⁴ Heberlein 2011, 26—27; Bacon 2010, 56.

¹¹⁵ Bacon 2010, 208.

elokuvan katsominen voi olla keino purkaa tiedostamattomia sadomasokistisia taipumuksia¹¹⁶. Pahuutta käsittelevien elokuvien haitallisuudesta katsojiin on puhuttu paljon ja pelätään, että esimerkiksi väkivaltaelokuvat lisäävät väkivallan määrää valtaväestön keskuudessa. Ei ole kuitenkaan olemassa luotettavaa tutkimusta, joka todistaisi pahuutta käsittelevän elokuvan ja haitallisen käytöksen yhteyden. Luotettavien tutkimustulosten puutteen vuoksi olen taipuvaisempi Baconin näkökannan puoleen ja kokisin toivottavana impulssien purkamisen mieluummin mentaalisesti elokuvan parissa kuin käytännössä todellisessa elämässä.

Vaikka pahuuden kuvaamiselle populaarikulttuurissa on monia perusteita, ei kuvaaminen ole ongelmattonta. Esimerkiksi jos pahuus esitetään oman itsen ulkopuolelle sijoittuvana ja marginalisoituneena ilmiönä, sillä saattaa olla negatiivisia vaikutuksia. Henry Bacon on kuvannut pahan ulkoistamisen syyksi sitä, että ihminen pitää itseään lähtökohtaisesti hyvänä, mistä syystä pahuutta on helpompi nähdä muualla kuin itsessä¹¹⁷. Twin Peaksissa pahuus on marginalisoitu esimerkiksi mielenterveyden häiriöstä kärsivään Windom Earlen hahmoon, joka on kuvattu erittäin negatiivisesta näkökulmasta. Mikäli televisiosarjan katsoja ei henkilökohtaisesti tunne mielenterveyshäiriöstä kärsivää ihmistä, tv-sarjan stereotyyppiset kuvat voivat olla hänen ainoa mielikuvansa mielenterveyden järkkymisestä. Tällaisilla fiktiivisillä kuvauksilla voi olla haitallisia vaikutuksia: Twin Peaksin seurauksena katsoja saattaa pitää mielisairaudesta kärsivää henkilöä vaarallisena ja uhkaavana psykopaattina. Tämä vaikuttaa voimakkaasti hänen asenteisiinsa ja käytökseensä kyseistä ihmisryhmää kohtaan, eikä ennakkoluuloja ole välttämättä helppo korjata.

Twin Peaks on eräs useista mahdollisista tavoista käsitellä pahuuden teemaa. Koska pahuus viehättää ihmistä luonnostaan, sen kuvaaminen antaa mahdollisuuden käsitellä tabuja ja kiellettyjä asioita. Vaikka pahuuden kuvaaminen on ongelmallista, sillä on varmasti aina paikkansa kulttuurissa opettavan ja varoittavan olemuksensa vuoksi.

¹¹⁶ Bacon 2010, 47.

¹¹⁷ Bacon 2010, 11.

Lähteet

Kirjat

Bacon, Henry 2010. Väkivallan lumo : elokuvaväkivallan kauheus ja viihdyttävyys. Helsinki: Like.

Becker, Udo 2000 (1994), The Continuum Encyclopedia of Symbols. Trans. saksasta Garmer Lance W. New York: The Continuum Publishing Company. Alkup. Lexikon der Symbole.

Berke, Joseph H. 1991 (1988). Pahan voima : ihmisen ja kulttuurin yöpuoli. Suom. Järnefelt Irmeli. Keuruu: Otava. Alkup. Tyranny of malice : exploring the dark side of character and culture.

Biedermann, Hans 1993 (1989). Suuri symbolikirja. Suom. ja toim. Lempiäinen Pentti. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö. Alkup. Knaurs Lexikon der Symbole.

Cirlot, J. E. 2005 (1962). A Dictionary of Symbols. Trans. espanjasta Sage Jack. London & New York: Routledge. Alkup. Diccionario de simbolos tradicionales.

Heberlein, Ann 2011 (2010). Pieni kirja pahuudesta. Suom. Lempinen Ulla. Jyväskylä: Atena. Alkup. En liten bok om ondska.

Kunnas, Tarmo 2008. Paha : mitä kirjallisuus ja taide paljastavat pahuuden olemuksesta. Jyväskylä: Atena.

Lehtinen, Torsti 2004. Saatana. Helsinki: Kirjapaja.

Raamattu, vuoden 1992 suomennos. Pieksämäki: Raamattutalo.

Varto, Juha 1996 (1992). Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Artikkelit kirjoista

Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola Juhani & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-43.

Suoranta, Juha 2001. Populaarikulttuurin tuotteiden analyysi: kohti kriittistä elokuvalähtöistä aikalaisanalyysiä. Teoksessa Aaltola Juhani & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 188-209.

Verkkolähteet

Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP): Origen of Alexandria. Luettu 18.2.2014. <http://www.iep.utm.edu/origen-of-alexandria/>

Internet Movie Database (IMDb) : Twin Peaks. Luettu 25.1.2014. <http://www.imdb.com/title/tt0098936/>

Fordham University: Ancient History Sourcebook: Code of Hammurabi. Luettu 18.2.2014. <http://www.fordham.edu/halsall/ancient/hamcode.asp>

Grimm, Jacob & Wilhelm: Grimm's Fairytales. Luettu: 28.2.2014 (nettikirja, jossa ovat alkuperäistekstien mukaiset englanninkieliset käännökset Grimmin veljesten tarinoista) <http://www.cs.cmu.edu/~spok/grimmtmp/>

Schaeffer, Neil: The Marquis de Sade. Luettu: 28.2.2014 <http://neilschaeffer.com/sade/timeline/index.htm>

Wikipedia : Twin Peaks. Luettu 25.1.2014. http://fi.wikipedia.org/wiki/Twin_Peaks

Twin Peaks -jaksojen tekijätiedot

Kaikissa jaksoissa: Luoijat: Mark Frost & David Lynch. Säveltäjä: Angelo Badalamenti. Johtavat tuottajat: Mark Frost & David Lynch. Copyright: MCMXCI by Twin Peaks Productions, inc. Lynch/Frost productions. 1990-1991.

Pilottijakso: Ohjaaja: David Lynch. Käsikirjoittajat: Mark Frost & David Lynch. Editoiija: Dunwayne Dunham. Tuottaja: David J. Latt.

Jakso 1: Ohjaaja: Dunwayne Dunham. Käsikirjoittajat: Mark Frost & David Lynch. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 2: Ohjaaja: David Lynch. Käsikirjoittajat: Mark Frost & David Lynch. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 3: Ohjaaja: Tina Rathborne. Käsikirjoittaja: Harley Peyton. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 4: Ohjaaja: Tim Hunter. Käsikirjoittaja: Robert Engels. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 5: Ohjaaja: Lesli Linka Glatter. Käsikirjoittaja: Mark Frost. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 6: Ohjaaja: Caleb Deschanel. Käsikirjoittaja: Harley Peyton. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 7: Ohjaaja: & käsikirjoittaja: Mark Frost. Tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 8: Ohjaaja: David Lynch. Tarina: Mark Frost & David Lynch. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 9: Ohjaaja: David Lynch. Käsikirjoittajat: Harley Peyton. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 10: Ohjaaja: Lesli Linka Glatter. Käsikirjoittaja: Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 11: Ohjaaja: Todd Holland. Käsikirjoittajat: Jerry Stahl & Mark Frost & Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 12: Ohjaaja: Graeme Clifford. Written by: Barry Pullman. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 13: Ohjaaja: Lesli Linka Glatter. Käsikirjoittajat: Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 14: Ohjaaja: David Lynch. Käsikirjoittaja: Mark Frost. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 15: Ohjaaja: Caleb Deschanel. Käsikirjoittaja: Scott Frost. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 16: Ohjaaja: Tim Hunter. Käsikirjoittaja: Tricia Brock. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 17: Ohjaaja: Tina Rathborne. Käsikirjoittaja: Tricia Brock. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 18: Ohjaaja: Dunwayne Dunham. Käsikirjoittaja: Barry Pullman. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 19: Ohjaaja: Caleb Deschanel. Käsikirjoittajat: Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 20: Ohjaaja: Todd Holland. Käsikirjoittaja: Harley Peyton. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 21: Ohjaaja: Uli Edel. Käsikirjoittaja: Scott Frost. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 22: Ohjaaja: Diane Keaton. Käsikirjoittajat: Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 23: Ohjaaja: Lesli Linka Glatter. Käsikirjoittaja: Tricia Brock. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 24: Ohjaaja: James Foley. Käsikirjoittaja: Barry Pullman. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 25: Ohjaaja: Dunwayne Dunham. Käsikirjoittajat: Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 26: Ohjaaja: Jonathan Sanger. Käsikirjoittajat: Mark Frost & Harley Peyton. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 27: Ohjaaja: Stephen Gyllenhaal. Käsikirjoittajat: Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 28: Ohjaaja: Tim Hunter. Käsikirjoittaja: Barry Pullman. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Jakso 29: Ohjaaja: David Lynch. Käsikirjoittajat: Mark Frost & Harley Peyton & Robert Engels. Tuottaja: Harley Peyton. Valvova tuottaja: Gregg Fienberg.

Kuvaluettelo

Tarkemmat tiedot kustakin jaksosta *Twin Peaks* -jaksojen tekijätiedot -alaluvussa

Henkinen väkivalta

Kuva 1: Twin Peaks, jakso 21.

Kuva 2: Twin Peaks, jakso 8.

Kuva 3: Twin Peaks, jakso 19.

Demoninen paha

Kuva 4: Twin Peaks, jakso 14.

Kuva 5: Twin Peaks, jakso 1.

Kuva 6: Twin Peaks, jakso 29.

Vallan tuoma paha

Kuva 7: Twin Peaks, jakso 1.

Kuva 8: Twin Peaks, jakso 2.

Kuva 9: Twin Peaks, jakso 9.

Hulluuden aiheuttama paha

Kuva 10: Twin Peaks, jakso 21.

Kuva 11: Twin Peaks, jakso 25.

Kuva 12: Twin Peaks, jakso 24.

Kuva 13: Twin Peaks, jakso 24.

Kuva 14: Twin Peaks, jakso 21.

Pöllöt pahan airueina

Kuva 15: Twin Peaks, jakso 25.

Kuva 16: Twin Peaks, jakso 9.

Kuva 17: Twin Peaks, jakso 9.

Kuva 18: Twin Peaks, jakso 22.

Musta Kilta, pahuuden tyyssija

Kuva 19: Twin Peaks, jakso 29.

Kuva 20: Twin Peaks, jakso 29.

Kuva 21: Twin Peaks, jakso 29.

Tuli halun, vihan ja siirtymien kuvaajana

Kuva 22: Twin Peaks, jakso 7.

Kuva 23: Twin Peaks, jakso 21.

Kuva :24 Twin Peaks, jakso 29.

Liitteet

Lista näyttelijöistä:

Roolihahmo

Albert Rosenfield
Andrew Packard
Annie Blackburn
Audrey Horne
Benjamin 'Ben' Horne
Blackie O'Reilly
Bob
Bobby Briggs
Caroline Earle
Dale Cooper
Emory Battis
Ernie Niles
Evelyn Marsh
Garland Briggs
Hank Jennings
Jacques Renault
James Hurley
Jean Renault
Jeffrey Marsh
Jerry Horne
Josie Packard
Jättiläinen
Katherine Martell
Laura Palmer
Leland Palmer
Leo Johnson
Madeleine "Maddy" Ferguson
Malcolm Sloan

Näyttelijä

Miguel Ferrer
Dan O'Herlihy
Heather Graham
Sherilyn Fenn
Richard Beymer
Victoria Catlin
Frank Silva
Dana Ashbrook
Brenda E. Mathers
Kyle MacLachlan
Dan Amendola
James Booth
Anette McCarthy
Don S. Davis
Chris Mulkey
Walter Olkewitz
James Marshall
Michael Parks
John Apicella
David Patric Kelly
Joan Chen
Carel Struycken
Piper Laurie
Sheryl Lee
Raymond Wise
Eric Da Re
Sheryl Lee
Nicholas Love

Margaret "Pölkkyrouva" Lanterman	Catherine E. Coulson
Mies toisesta maailmasta	Michael J. Anderson
Mike	Al Strobel
One Eyed Jacks':in uusi työntekijä	Connie Woods
Ronette Pulaski	Phoebe Augustine
Shelly Johnson	Mädchen Amick
Sylvia Horne	Jan D'Arcy
Thomas Eckhardt	David Warner
Tommy "Hawk" Hill	Michael Horse
Windom Earle	Kenneth Welsh

